

प्रयोगं यद्विधस्यापि रोगार्तानां विधीयते. आभंगान्त्वगतं हनिष्यान्नात्कोष्ठगतं तथा भोजनात्तूष्मनाडिस्थात्तस्या ईर्ष्यागतं तथा आभराय गते वस्तिर्निरुद्धः सर्वगाभिके-३
 राधिकस्तदिकश्चैव काराकः कराकः कः जिह्वकश्चित्तादेभ्यः राः अस्ताद्याः सप्तभारकाः ७

पंक्ति ४०५ पंक्ति ५१ अक्षरा
 तोतादरीः

अजीर्णपिष्टपचनं कंसोऽस्त्रीपातमात्रम्
 आत्रेयसंहितायामुक्तम् चित्रकंपिप्पलीभूतं पिप्पलीचयनागं घान्याकं खनी श्वेततंडुलाश्च समं वाकाः वेसवारदतिरव्यातः शाकारिषु नियोजयेत् दशपलानि हरिद्रायाः विंशतिपलानि घान्याकस्य पंचपलानि शुद्धजीरकस्य सार्धं
 यपलं मेथिकायाः एतच्चतुष्टयं भर्जितमेव ग्राह्यम् अजीर्णपलानि मरिचस्य अर्धपलं हिं गीः संयोज्य संभर्जितं वेसवारदत्यन्ते.

श.श्री
१

बोडश ३

बोडश बोडश ह्योके: २

श्रीगणेशाय नमः ॥ आगुर्वेदविशं देवसागरारोग्यदं रविं ॥ नत्वा निजां शतश्लोकीं व्याख्यामिभिषजां मुदे ॥ १ ॥ कर्म: केवयं रचयामः कां शतश्लोकीं शतस्य श्लोकां नो स
माहारः शतश्लोकीं नो कीदृशीं बोडशकोत्यादि ॥ दूर्गाश्च गुटिका च लेहश्च आज्यं च तैलं च उदकं च तानि यस्यां सान्तां तां घोडैशं कैरुक्ता निचूर्णादीनि यस्यां सान्तां तां घो
डशं को गणः घोडशकानि उदकं काथः किमर्थं सौख्याय आरोग्याय के घोस रुजं रोगिणां ॥ किं कृत्वा प्रसादात् प्रकर्षेण नत्वा केन रणिं सूर्य कीदृशं देवं शरणं सनिकैः क्षपे
शश्चंद्रः ॥ किमर्थं मर्तिहि देवी डानि वृत्ते कीदृशः स नक्षपेशः क्षयक्षीरांगः क्षयेण राजयश्मणां क्षीरांगं गं यस्य स नत्वा कीदृशोपि भैषज्यं द्विज नारकाधिपतिरपि भैषज्य
मोषधं द्विजां ब्राह्मणाः नारकां नक्षत्राणि नेषामधिपः स्वामी सोपि भैषज्यादीनामेकैकमपि रोगशमनसमर्थं स च नेषां सर्वेषामधिपतिस्तथापि स्वरो गं शमयि नुर्म समर्थः
सूर्यं शरणमेति कीदृशं शरणं गणनाग्रणं शरणाः शरणा गतवत्सला स्तेषां गणना संख्या तस्या मग्न गणपं अग्रेण गणनीयस्तं ॥ १ ॥ हंतिना शयनि को द्विज यो नाम च

श्रीः भैषज्यं द्विज नारकाधिपतिरप्येति क्षपेशः क्षयक्षीरांगः शरणं शरणं गणनाग्रणं यमैर्त्रिद्विदे ॥ नं देवं तरणिं प्रणम्य सरुजां सौख्याय कर्म

शतश्लोकीं घोडशकोक्तं दूर्गा गुटिका लेह्याज्यं तैलौदकं ॥ १ ॥

रूपं प्रकरणं वा तान् कैरो वधैरुन इति ॥ स्तुतिः श्रीप्रभृतिभिः श्री

वित्तस्तस्य प्रसिद्धत्वात् उक्तं हि अनिर्दिष्टा प्रसिद्धे मुमूलं ग्राह्यं त्वगादिष्विति न च्चुवाले गुराधिकं गुरावन्वात् उक्तं हि यकं उडर्जरं विलंबं दोषं लं परिमार्ह नं दीपने कफवानघं
वाले ग्राह्यं भयं च न हि नि ॥ एवं सर्वं त्रानुक्ता वयं वे निरीयः दीपो जमोदा उग्रवचा अग्निश्चित्रकः हिं गुरामं ॥ द्विविधं मर्ति विषं शुक्ल कृष्ण दयं मिश्री शत पुष्टा वृकी पाठा च
यं च विको निष्ठा कडु की रुखा दं दः पट्ट निसेंधव सो वचल विडसा मुडो द्विदरुखा निपे च लवणानि ॥ ग्रंथिं पिप्पली मूलं क्षारो यव क्षारः इन्द्रज इन्द्रयवः त्रिजिकं त्रिफला त्रिक
द्विजान कारव्यं त्रिकत्रयं ॥ हरीतक्या मलक विभीतकं त्रिकला पिप्पली मरिच शुं कृष्ण कडु कं ॥ सला त्वक पत्राणि त्रिजानं ॥ एवं ग्रंथादीनां दं दैकत्वं तानि समभागानि उक्तं हि ॥
कल्याणं तद्दशा न्भागान् प्रमाणं यत्र नोदितमिति कीदृशं दूर्गा सो ह्येकैरुडैल उ ह्येकं पुष्टोदकं रुडं तैलं मैरं उ फलसैहः ॥ ताभ्यां सहितं स्तयोर्विकल्पः पिप्पली नागरं वा वा सारिवा
वृहनी दयं चित्रकः कौटके वीजं क्षारो लवणं पंचकं ॥ दूर्गा कृतं दधि गुरा तन्मै डो ह्यो बुकां जिकैः ॥ पि वेदश्रि विभु छर्थं को सुवान हरे परमि त्या दो पूर्वाचार्य व्याख्याने विकल्प द

रामः
१

शीनात् सचयवस्थितः दयोर्भिन्नफलत्वात् ॥ तत्र चूर्णी चतुर्गुणद्विगुणोपा न लेहत्वात् ॥ चूर्णीश्च कर्षमात्रः ॥ उक्तं हि ॥ कर्षश्चूर्णस्य कल्कस्य गुटिका नो च सर्वशः ॥ इव शुक्लावले
 ७ व्याः पानव्यश्च चतुर्द्वय इति ॥ यदुक्तं ॥ येषां कर्षमा लो शं तद्वयस्य पलत्रयमिति ॥ तत्पेयगपाने रुषयुक्त इव स्यमानं ॥ इदं तु पानमानमात्रं कान्तं नि अ शि श्यादि अशी दुर्मा
 कासः कसनं गुल्मः कोष्ठग्रंथिविशेषः ग्रहणी ग्रहणी रोगः ॥ रुषां द्वंद्वकत्वं क्षमयो जेतवः ॥ रजभा र्त्त वं पांडुः पांडुरोगः ॥ तेषां रु यथा भूतो ग्रहावेशः ॥ भूलः कोष्ठग्रंथः ॥ आसः श्व
 सने ॥ श्रीहृद्दीहोदरं प्रमेहो मूत्रादि प्रवृत्तिः ॥ रुषां द्वंद्वः ज्वरस्तापः ॥ अरुचि रं न्न रूषः ॥ उरुवर्त्तुर्ध्ववानः ॥ वर्ध अंत्रवृद्धिः ॥ आमवात आमवायुः ॥ उदावर्त्तुर्दीनो द्वंद्वः ॥ २ ॥ औषधेभ्य
 वनीत्यध्याहारः ॥ किंल वंगे ॥ लवंगे लवंग कलिका ॥ अमरुः कृष्णागरुः तगरं नतं तुगा न वक्षीरी ॥ लवंगं गं कलापिष्यली सीतं चंदनं शुंठी नागरं जीरे क ह्मजीरकं लवंग

श्रीदीप्यो ग्रां ग्रीहिं गुद्विविषमिशिरकी चयनिकाः पटुनि ग्रंथि क्षारै र्द्वजं वि वि क मि ति वि ज यः सो ह्म कै रं ड नै लः ॥ हं त्य र्शः का शं गु ल्मं य
 हृणि कृ मि र जेः पां डु रु भू त शूल श्वासं श्री ह प्र मे हां ज्वर मे रु चि मुं दा व र्त्त व र्ध्वा म् वा ता न् ॥ २ ॥ अरु भे तं ल वं गं ग रु न ग रं तु गा ल कृ णा सी तं शुं
 ठी जी रं शी रं भ जा तो फ ल न ल दं ज लो लो त्य लै लै डु चूर्णे ॥ दोषा र्त्तै स्त्वा ल्य भु क्त ज्व ल न व ल रु चौ गु ल्म मे ह प्र ति श्पा हि क्ता का सां नि सार क्ष य न म क

कं कोल मुशीर चंदनं ननं सनी लो त्य ल कृ ह्म जी र कं ॥ ग लो रो ग्र हेषु ग्र ह रा पा म् ॥ ३ ॥ ॥ रु ला स कृ णा ग रु भृ ग के श र मि त्त त्र कृ ह्म जी र क पा रा न उ शी रं से
 यो र्भं ना ग के श रं जा ती फ लं प्र सि द्धं ॥ न ल दं मां सी ज लं वा ल के ॥ उ लं के को ले ॥ उ त्प लं नी लो त्य लं रु ला जु टि ॥ इ उ क र्प रः ॥ तेषां चूर्णकी दृ शं अरु भे तं अ र्धं शं चूर्ण स्या र्द्धं न मि ता भे त
 शर्करा य स्य न तं को ष धं से षे य दि हो वा र्त्त वा त पि त्त क फ पी डि ने भ ल्या नि अ स्त्रा दी नि य स्य अ स्त्रं रं क्तं शुं क रे तं ज्व ल नो ग्निः व लं श क्तिः ॥ रु चि र न्ना भि ला षः ॥ त स्मि न् गु ल्मः को ष ग्रं थि मे हः प्र
 मे हः ॥ प्र ति श्पा पी न सः ॥ हि क्ता हि ध्वा का सः क स नं अ नि सारः ॥ पुरी षा ति प्र वृ त्तिः ॥ क्ष यो र ज य क्ष मा न म कः ॥ श्वास वि शे षः ॥ न म कः पी न सो डे की ति व च ना त ॥ ग लः कंठः ॥ उ रो व क्षः ॥ त यो ग्र हो
 व रो धः ॥ ग्र ह रा पो ग्र ह रा णी दो षे ॥ अ स्य चूर्ण स्यां लो ड नं ड वं ज लं ॥ उ क्तं हि ॥ पे य ग्ना लो ड ने वा रि स्ने ह्पा के व नि र्द वे ति ॥ त द्धि शि रं वि शे षां नु पा दा ना त् ॥ ३ ॥ ॥ ६२ ॥

शुभो
२

बृ. २

चातुर्जातकारिदूर्गा माह चातुर्जातेति १

चातुर्जातमेलात्तकत्रनागकेशरातिनुना तक्षीरीदिजीरकं श्वेतकृष्णजीरकं धनाकुसुमवुरीतालीसंतालीसपत्रं सारोदाडिमसारं स्यादशा प्रत्येकं कर्षः दृष्ट्वा त्रिंतित्रिडीकं कपि
त्यं दधिसारं षड्दुष्टं मरीचं पिप्पलीचमचित्रकं पिप्पलीमूलाभिकवर्षं जगंधा जम्बोमूवेतसः द्विदीप्यो यवाजमोदं रुखां समाहारं षड्दृष्ट्वा प्रत्येकं कर्षं कर्षः दृष्ट्वा त्रिंतित्रिडीकं कपि
जातकादीनां कीदृशस्तत्त्वसितः तुल्योऽप्युशाक्षं सितं शर्करा यत्र सः किंपुमावलेत्यादिवलं शक्तिः अग्निर्वह्निः सचिरं न्नाभिलाषः भाकोति ताः करोति ह्रीं हा ह्रीं होदरे मूलाभिलः विमार्गे वायुश्च
सोभसने अर्जोऽर्जुनामा कसनं कासं यथाभ्रं ज्वरस्तापवर्माभ्रं हृत् हृदयं कंठोगलः जिह्वारसना हृदादीनामर्तिः पीडाताः जयति ॥ ४ ॥ निहंति नाशयति धान्यादिदूर्गा धान्याकु

चातुर्जातनुगादिजीरकधनातालीससारदृशां क्षादृष्ट्वा मूलकपित्थं षड्दुष्टं कवर्षं मूदिदीप्याञ्च षड्दृष्ट्वा चूर्णं तुल्यसितो वलाग्रिरुचिभा
कृत्वा हृत् मूलाभिलश्चासार्शः कसनं यथा ज्वरवमी हृत् कंठजिह्वार्तिजित् ॥ ४ ॥ धान्यां जाजीयवानीरुचकं जलचतुर्जातविश्वो
षणाग्निग्रैथेकांशं विभागं करकं करामदादीप्यं दृष्ट्वा मूलविलं ॥ श्वेताषट्कं कपित्थाष्टकमिदमं रुचिं गुल्मयक्ष्मप्रतिष्ठांती सारं
शोधि सारं ग्रहणं गलगदं श्वासकाशान्निहंति ॥ ५ ॥

सुवरी अजाजी जीरकं यवानी यवपाखं सूच

शुंठी उषणा मरिचं अग्निश्चित्रकं गुंथि पिप्पली मूलं नली दृशमेकांशं प्रत्येकमेकभागं करकोदाडिमं कणापिप्पली मूलधातकी दीप्यो जमोदा दृष्ट्वा त्रिंतित्रिडीकं कपि
लं समाहारस्तत्कीदृशं विभागं धान्यादिषु प्रत्येकं कर्षं मात्रे चिरं प्रत्येकं कर्षं त्रयमात्रं श्वेताषट्कं श्वेताशर्करा नस्याः षड्दृष्ट्वा कपित्थं दधिसं तत्पाष्टकं पर्ववदष्टौ कर्षाः कानिहंति अ
रुचिमित्यादि अस्चिरं रोचकं गुल्मः कोष्ठग्रंथि यक्ष्मा राजयक्ष्मा प्रतिष्ठापी नस अतिसारो निसृति अर्जोऽर्जुनामा अग्निसादोऽग्निमांशं ग्रहणी ग्रहणी दोष गलनमोगलरोगं श्वा
सः कासः ॥ नाम कपित्थाष्टकचूर्णं सप्तज्ञापिकपित्थाष्टके येनैवागद्याख्या प्रकारं से युक्तिभूतत्वात् सत्ताः ॥ ५ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ॥

गमः
२

मत्तः ख्यातः कश्चिन्नायरा चर्याश्चासौ नारायणश्च चर्या नारायणः ॥ नारायणो दुतशक्तिवत्तैरौघधैरिभिः सुभिः स्वर्गक्षीर्यादिभिः कृतः स्वर्गक्षीरी हेमदुग्धाकव
 र्यजगजा ॥ हनुवाविपुषा व्योषत्रिकटु वेष्ट्रविडेगेउत्रमात्रिकला अभिश्चित्रकः क्षारो यवक्षारस्वर्जिकाक्षारो जीरकेश्वेतकृष्णजीरकमिश्रः शनैपुष्पाशुठी कर्दूरः ॥ नयोर्द्वैकां
 धनांष्ट्री ॥ पुष्करं पुष्करमूलं ग्रंथिः पिप्पलीमूलं पृथ्वीवाष्पी ॥ कावाकलीतिभाषायां रुक्मं देवो यवानी ॥ यवानीफलमित्यत्र पाठात् उत्रावचा ॥ अखिलानिपदनिपचल
 वणानि तेषां समाहारः एतत्समं प्रत्येकमेकभागं ॥ सप्तलाशा तलासें डी इन्द्रवारुणी ते कीदृशे च नुर्दिः स्वर्गक्षीर्यादिषु प्रत्येकं कर्षमात्रेण च नुः कर्षाद्विकर्षे दंती नि कुंभः त्रिवृकुं
 भः ॥ तत्कीदृशो विद्विः पूर्ववत्त्रिकर्षद्विकर्ष अयं चर्याः पेयः पातव्यः कांशो दुर्गमपरिकर्तः परिकर्तनवदेदना ॥ गुल्मकोष्ठग्रंथिः जठरं जलोदरं ॥ अनाहं अध्यानं ॥ अनिलवा

स्वर्गक्षीरी कवरिहपुषा व्योषवेष्ट्रोत्रमात्रिक्षारो जीरे मिश्रिशठिधना पौष्करं ग्रंथि पृथ्वि ॥ रुग्दीप्पो ग्रारिविलपटुसमं सप्तलेंद्रौ च नुर्द्वि सिद्धि ॥
 दंती त्रिवृदिनिमतश्चर्या नारायणो यं ॥ ६ ॥ पेयोर्शः परिकर्त गुल्मजठरानाहानिलवाधिविद्व संगेदाडिमतिं तिडी कवदरां भस्तक्रमधैः क्रमा ॥
 त् ॥ सेरामस्तभिरुष्मकैस्तविषपांडुलाग्नजीर्णज्वरेकासश्वासभगंदरग्रहणि हृदु कृष्टकंठग्रहे ॥ ७ ॥

चकैः दाडिमं करकं तिंतिडी कं वृक्षा मूलं ॥ वरुं कोलं नेषामं भो डव ॥ तच्चाडीणोस्वरसः शुक्राणो त्वष्टगुणो भसः पादशेषः ॥ अथवा शुक्रद्रव्यस्य चर्या कृतस्य समान इवेति शो
 धितस्य इवोवा ॥ उत्तं हि शुक्रद्रव्यमुपादाय स्वरसानाम संभवे ॥ वारिण्यष्टगुणो साधे ग्राह्य पादावशेषेति मिति ॥ आठकद्रव्यचर्या नामा सुते सलिलाठके अहो रात्रस्थितं कुर्यात्स्वरसं
 स्वरसे सतीति ॥ निस्वः स्वरसः कल्पनाते कं कालशेषे मयं सुरा इरा छुगामस्तदधिमंथः ॥ तैः सहितैरेषु सप्तसु अशी दिषु सप्तभि दीडिमादिभिर्यथाक्रमं पेयं उरुके रुष्मोदकैः कविष
 ये विषं गरं पांडुः पांडुरोगः ॥ अत्याग्निरग्निमांशुः ॥ अजीर्णं विस्रयादिज्वरस्तापः समाहारः ॥ कासः ० श्वासः ० भगंदरं गुदवृषणयोर्मध्ये दरणं ग्रहणी दोषः ॥ दं दैको हृदु कं हृद
 यरोगः कृष्टं त्वग्दोषः कंठग्रहो गलरोधः पुनर्द्वैकां तत्र ॥ ७ ॥

श. भो.
३

स्याद्वेनारसिंहो नाम सूर्याः कीदृशः मिलितः समवेनः कैरिति रुभिर्जोषादिभिरवयवैः व्योषत्रिकटुनस्य मध्योपलानि अत्रैश्चित्रकस्य प्रसुतत्वात् पलानि दश किटिर्वा
 राहीकंदः ॥ तपनो भद्रातकः सिताशर्करासमाहारस्तोपलानां दश कीदृशाः द्वित्रिसप्तहताः ॥ द्वौ च त्रयश्च सप्तचतैराहता गुणितां किटिर्विश्रुतिः ॥ तपनो त्रिंशत्सितासप्ततिः वि
 दारीभृकुष्ठांडं त्रिकटुको गोक्षरकः ॥ निलसौ लफलं वरीशतावरी ॥ नाभ्यः प्रस्थः प्रस्थः प्रत्येकं यो दश पलानि ॥ युक्त्वा अमृतायास्तुलोद्भिः तुलायाश्चतुर्थोऽंशः पंचविंशति
 पलानि ॥ श्वेतार्धमधु ३५ पंचविंशत्यलानि अर्धमधु १७ पलानि कीदृशः स्यात् अतिवल्पो निशक्ति कारकः स्यात् ॥ रुष्यः स्त्रीप्रसंगा यहितः कृष्टं मेहः उदरं पलितं केशशोका
 वली च केशो धिल्यं पीनसः प्रतिशपायः अर्धं पटलं अश्मा अश्मरी काशः ॥ नत्र ८ ॥ भोषधं भवति किं भाद्रुर्गुणिकर्ता ॥ भाद्रुः द्विजातुं बुर्यद्वनः दारुदेवदारु दीप्यो यवानी अजमोहायाहि
 ग्वादावुक्तत्वात् मिश्रियुक्तं शनः ७ प्या दयं रंती निकुंभः ॥ द्वितीयां सूर्यसंस्थूलं कुरुजीरकं श्वेतजीरकं हिं ग्वादावुक्तं त्रिवर्कुंभः कोलं वदरं रंती इक्षुवारुणी पृथुवीषीका वा फलीति भाषाया
 व्योषाष्टाष्टदशांशैः किटिनपनसिताद्वित्रिसप्तहतास्तो प्रस्थः प्रस्थो विदारी त्रिकटुनिलवरीभ्यस्तुलोद्भिर्गुड्याः ॥ श्वेतार्धमध्वनोर्ध्वं घनमिति मिलितो नारसिंहो
 निवल्पो रुष्यः स्यात् कृष्टमेहोदरपलितवलीपीनसांध्याश्मकाशो ॥ ८ ॥ भाद्रुर्गुणिकर्ता दारुदीप्यमिश्रियुक्तं तीक्ष्णजीरत्रिवर्कुलैर्दीप्यु ॥ वेदसिंधि भकराहिं ग्वा
 दिभुंगादिनां ॥ मूत्रक्षारकलस्य सारवदंभस्तक्रपेयापयोमस्तत्त्वां दुसुराज्यपीनमधिकं युक्ता नैषां घृतं ॥ ९ ॥ वेदविडंगं सिंधुर्निर्गुडी ॥ भकराहिं ग्वा ॥ लुं मानुलुं गंतं स्वर
 सेन आर्द्रितं भाविनं रसमानं च द्रवेण यावत्ता द्रव्यमेकीभूत्वा द्रवां बुजेत् तावत्प्रमाणं निर्दिष्टं मिश्रिभिर्भावनाविधाविस्तुक्रं भावनाश्च रुच्यवहारस्तप्रकोः पीतं मूत्रादिभिः मूत्रं गोमूत्रं क्षारो मु
 श्रकादिभस्मजलसंश्लिषीधान्यविशेषं सारो दाडिमं वदरं कोलं रुष्यामंभो द्रवः तक्रं कालशेषं पेयमवागूय यडुक्षीरं उक्षीरं श्वेतमूत्रपाठान् मस्तदधिमेदः उरुतां पुदुहोदकं मूत्रं मद्यं आमे
 घृतं रंती पीनं कीदृशं भवति अधिकं गुणो रुक्ताष्टं कल्पायुक्ता द्रवमिलितान् हिं ग्वादिभूतानि प्रसंगान् घृतमाह ॥ तथैषां घृतमिति रुष्याभाद्रुणा दीनां घृतं तथा वरीतुल्यगुणं नत्रभाष्यादीनां मानुलुं गरसपि
 स्थानां कल्का उक्तं हिं कल्की कुर्याच्च भेषज्यमनिरूपितकल्पनमिति ॥ कल्काश्चतुर्गुणाः स्नेहः उक्तं हि पृथक् स्नेहं समं दद्यात् च प्रभृति तु द्रवमिति ॥ तावत्प्रत्येकं यावत्कल्क स्नेहयोर्द्रवभावः ॥ उक्तं हि नांगुली
 ग्रहिता कल्केन स्नेहेनौ सशब्दा वर्णादिसंपन्नं यदा न दैनं श्री घृमाह रंति ॥ ९ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥

हिं ग्वा ६

रसः
३

ओषधं भवति भारस्करे नाम चूर्णं कीदृशं स्तली सादिभिः कृतं ताली सें ताली स पत्रं ग्रंथि पिप्पली मूलं धान्यं ० इमे नाग केशरं वरं सैंधवं विडं विडल वरणं कणा पिप्पली कृष्ण जीरकं
छदः पत्रं अम्लो म्ल वेतसः दशानां समाहारः सामुद्रं सामुद्रल वरणं विश्वं भुंठी जीरकं श्वेत जीरकं उषणं मरीचं त्रयाणां द्वंद्वः ॥ अथ रुचकं सौवर्चलं त्वगं गे त्रुटिरेलां तयोर्द्वंद्वः
दाडिमं करकं तैर्दशैकं त्रैक द्वैकैः विंशत्यादिभिः विंशतिश्चाष्टौ च त्रयश्च पंच च एकश्च चत्वारश्च ते अवयवाः भागा ये वा ते तत्र ताली सादीनां प्रत्येकं कर्ष्यं द्वयं तदा सामुद्रस्या
ष्टौ कर्षाः विश्वजीरोषणां प्रत्येकं कर्ष्यः ॥ रुचकस्य पंच कर्षाः त्वकत्रुष्टोः प्रत्येकं मर्द्धकं कर्ष्यः ॥ दाडिमस्य चत्वारः कर्षाः कदासेव्यः ॥ अत्रै अन्नपानकाले अन्नमिश्रितः ॥ अथवा भस्मैः

ताली संग्रंथि धान्ये भवरविडकरा कृष्ण जीरकं दूर्वां सामुद्रं विश्वजीरोषणा मथ रुचकं त्वकत्रुटी दाडिमं तैः ॥ विंशतां षु त्रि पंचैक चतुरव
यवैर्भास्करैर्नेथवां सैर्गुल्मा मां शीर्तिका सग्रहाणि जठरहृत्त्वगदं श्लेष्मवाते ॥ १० ॥ आभारा स्नादिवरिव पुष्पा वृद्ध दार्यं श्वगंधादीषो
छिन्नौषधमिश्रिय वा न्योथ चूर्णः स पेयः ॥ मन्वा स्नायूदरहनुकटी मज्जु सं अस्थिवाते गृध्रस्यां चो ह्य करसं सुरामस्तु न क्रीज्ययुषैः ॥ ११ ॥

तक्रकाजिकादिभिः प्रातः काले कओषधं युल्मं ० आममं जीर्णं आर्द्रं ० अर्त्रिः शूलं कासः ० ग्रहणी ० द्वंद्वैकत्वं जठरमुदरं हृद्दयं त्वकं स्पर्शनं तयोर्गदो रोगः ॥ श्लेष्मा कफः वातो वायुः
पुनर्द्वैक्यं त्र ॥ १० ॥ पेयः प्रातः कः स आभादीनां चूर्णः आभो प्रसिद्धा रस्त्रार सनादिवरी श्वेत कृष्ण शतावरी द्वयं वपुषा शो रणीति भाषायां वृद्ध सरी वेधरी ॥ अश्वगंधा वाजिगं
धा दीप्यो जमोदा छिन्ना गुडूबी ओषधं भुंठी मिश्रि यैवानी यवसारु ॥ अथ द्रव्यं संपन्नं नरं कं मन्वा जत्र ध्वं शिरामर्म विशोषं स्नायुः स्नाव उदरं कोष्ठं हनु प्रसिद्धा कटी श्रोणी मज्जाधा
तु विशोषां संधिः संधानं अस्थि हृद्दुतेषु स्थितो वायुस्तत्र ॥ प्रत्यास वं कंडरावाते च स पुत्रयै कै पेयः ॥ उष्णमुष्णोदकं रसो मां सरसः सुरामशं मस्तदधि मंडः तक्रं ० आज्यं ० यषः शिवी धान्य
डी. काथ ॥ ११ ॥

श श्लो ४

भवति किं हिंसा हिंसा ० अम्लो ० त्रिपटु सेंधवसौ वर्चलविडानि उग्रावचा दंडकंय दूचया दीनिशठी ० वृक्षास्तेति तिडीकं दीप्यो जमोदा अह्नको कुसुवरी पाठा वकी अजाजीजी
रकं अजगंधा केवरी वस्तगंधा दंडकंय मूलं पुष्करमूलं हपुषा विपुषा द्विषारो य वक्षार स्वर्जिषारो सारो दाडिमं ॥ अमया हरीतकी पुनर्द्वैकं की दृशं भवति हिंसा हिंसा अंधानं
वानपुर्णो दरत्वं विवंधो मलरोधः वर्धो त्रुष्टिः कासः ० श्वासः ० अग्नि सा दो निमोद्यं अस्विर रोचकं स्त्रीह स्त्री होदरं आर्शो ० अखिलानि शूलानि दोषप्रदो येशाभिन्नवथा गुल्मा प्र
गलः कराहः हृत् हृदयं नयो रोधो ग्रह ॥ अश्म अश्मरी पांडुः पांडुरोगः तानपणु दतिहंति ॥ १२ ॥ औषधं भवति कः खांडवो नाम चूर्णः कः सताली सादि हतः ताली से ० च वं च वि

हिंसां त्रिपटु यषट्कटु शठी वृक्षास्तेति तिडीका पाथका पाठा जाज्य जगंधमूल हपुषा द्विषार साराभयं ॥ हिंसा ध्यान विवंधवर्धक सनधा
साग्नि सादा रुचिः स्त्री हा शोखिल शूल गुल्म गल हृदो धारम पांडु पुणुत् ॥ १२ ॥ तुल्यं ताली सचव्योषण लवण गजं द्विः करणं ग्रंथं जा
जी वृक्षा स्नां मित्र चैत्रिर्धनं वदरं धनै लाजमोदा मूल विभं ॥ सोर्ध्वे तो द्विः सारो निसृति कुमिव मोखांडवो रुच्य जीर्णो गुल्मा ध्यां ल्या न लो

(स्यो दरगुदगल मृदु जद श्वास कासे ॥ १३ ॥

सुवेतसः २

काउषणं मरिचं लवणं सेंधवं गजेनाग केशरं दंडकं
मूलं अजाजीजी रकं वृक्षास्तेति तिडीकं अग्निश्चित्रकः त्वग्ने रं गं नत् की दृशं द्विं स्ताली सादिषु प्रत्येकं कर्षमात्रेषु प्रत्येकं द्विकर्षमात्रे घनं गुस्ता वदरं कोले धनो ० सलोत्रुटिः अज
मोदा दीप्यः अम्लो ० विभं शुंठी नत्की दृशं त्रिः प्रत्येकं त्रिः कर्षमात्रं की दृशं शूर्णः अर्धः श्वेतः अर्धः एकोनविंशति कर्षाः श्वेनाशर्क एयत्रस अग्नि सारः सार्धं नव कर्षः सारो दाडिमं यत्र समं शूर्णं विशेष
रात्वा न चूर्णं पेषयां द्विः कोषधं अग्नि सति रति सारः हृत्तमो जं नवः वमिच्छदिः अस्विरं नारो चकः अजीर्णं विभ्रयादि गुल्माः ० आध्या आध्याने अत्यानलः ० आस्यं मुखं उदरं कोष्ठं गुदं पाणुगलः कंठः मन्त्रि
का हृत् हृदयं आस्यदीनां गदो रोगः श्वासः कासः ० नत् ॥ १३ ॥

समः ४

अग्निः २

किं शाईल नाम चरणी भवतीति किं हि गुणमठं उग्रवचा विडंलवरो भुंठीनागरं अजाजी विजया अभया ह्याद्यां पुष्करमूलं कृष्णकले त्रिवृतं देती नत्कीदृशं अंशेन भागेन अधिकमुत्र
 रं परं यत्र न तत्र यथा मातृदिनी यं हि गुणं त्रिणी यं त्रिगुणं मिति क अर्तिः शूलं गुल्मं जठरं नत्र केन पीते उष्णं पुना उष्णो दकेन दीप्यो यवानि तुं वरु वनजः पौष्करं पुष्करमूलं त्रिलवणं सैधवादित्रयं क्षारो
 यवक्षारः अभया हरीनकी जंजुमि द्विदं गं यो खं विकटं हि गु त्रिवृतं कीदृशी त्रि त्रिगुणा कुतः नतो दीप्यादि वरणी न दीप्या दीनि वसमो सानि न सु रं क औषधं उदरं आशो रुक्म शूलं यरुः आ
 नाह उर्ध्वाधो वातरोधे केन पीते यवा द्वि र्यवकाथेन ॥ १४ ॥ औषधं भवति क अग्निमुखो नाम चरणी कीदृशो जतिरभिः क्षारादिभिः कृतः क्षारो क्षारं द्रव्यं जीरे जीरक द्रव्यं सुरं देवदाह न न तगरं च
 नुर्जीते सलादि चतुर्कं वरु च व्यादिषट्कं इमां गजपिप्लीभा र्णादिजां रवी हरि जं द्रव्यं कुटजबीजं हृषीकेशं धात्री आमलकी सुरादीनां दं वः पद्मि पंचलवणानि कुंभस्त्रिवृतं अमो गुस्ता उग्रा

हिंगुया विडं भुंज्याजि विजया वाद्या रुक्म त्रिवृतं तं शो न्न र मीर्त्रं गुल्म जठरे शाईल मुष्मां बुना दीप्यं तुं वरु पौष्करं त्रिलवणं क्षारो भया जं नुजितं योषं हि
 गुन न स्त्रिवृतं त्रिवृतं रशी रुय हे द्विर्यवात ॥ १४ ॥ क्षारो जीरे सुरं न तं च नुर्जीतं षट्कं द्विभा द्वा भा र्गादि र्वी द्रव्यं वरु पुष्पा सारं धात्र्यः पद्मि कुंभाद्यो ग्रान ल एधु
 विषा पौष्करं मीर्त्रं दीप्यो पूनी पथ्या र्गवधं शठि वृकी वेधरी हिंगु वेधं ॥ १५ ॥ शिग्रो र्नुक्ते क्षर तिलवटो र्भस्म त प्रो स क जो वासिक्तो यो मल इति समै लुंग
 शुक्रार्द्रकांभः ॥ त्रिस्त्रिः पीतो अग्निमुख उदरा जीर्ण गुल्म ग्रह रं पी ना हो न्मा द भव स न क स ना शः खुडे कृष्ण वयोः ॥ १६ ॥

वचा अनलो भध्वा नकः रधु र्वाधिका विषा-

अनि विषा पौष्करं अम्लो अम्ली चिवा कुंभादीनां दं दैकं दीप्यो यवान्वा ज मोदे र्नी करं ज द्रव्यं पथ्या हरीनकी आरुच्यो रा ज वृक्षः शठी कर्चरः नयो द्वं दैकं वृकी पाठा वेधरी वृद्धा रुक्मः हिंगु प्र-
 वेधं विडं गं भस्म क्षारः कस्य शिग्रोः सौ भा ज न स्य मुक्को मोक्षः इक्षरः को किलाक्षः तिलः वरु पलाशः न स्य भस्म अयो मलः लोहकिट्टं कीदृशी तत्र वहिना नापितः न तो गो वासिक्तः गो मूत्रे
 णां सिक्तः निर्वापितः कथमं स क न वरु वार न या व न्मु उ नं स्यात् कीदृशो सौ समैः परिभाषिके समत्वे प्राप्ते समैरिति विशेषार्थे न क्षारादि र्गस्यै को भागः शिग्रो र्नां भस्म न एकः मंदूरस्यै का-
 कीदृशः शरीः पीतः पीतवान् किं लुंगं मा तु लुंगं शुक्रं कुंभं च क इति भाषायाः आर्द्रकं भृगवे रं तेष्वा भो डवः कथं विस्त्रिं लुंग र से न शुक्र डवे र्णां डं क डवे र्णा च त्रि वार न्भा वि न मि न्यर्थः उदरं
 अजीर्णं गुल्मं ग्रहणीं आनाह उर्ध्वाधो वातरोधः उन्मादो मनो विकारः भुसनं कसनं आशो खुडं वातरक्तं तत्र कृष्णवटोषः रुद्धिः सुष्ण रुद्धिः तयोः ॥ १६ ॥

[illegible]

आ शोऽं प्रवाही विंवसी अस्त्रमहोर क्रांती सारः तत्र कीदृ ॥ १० ॥ शोषैत्रेयित्री द्वे ॥ १० ॥ इति चरणाधिकारः ॥ भवतिकः कृष्णादीनां मोद
कः कृष्णापिप्ली नस्याः शुक्तिः अर्द्धपलं उपला शर्करा मृही द्राक्षाः द्रव्यैकं खर्जूरः खर्जूरः मधुकं मधुपुष्पं पुनर्द्वैकाः तस्मात्कडवं च नारियलानि प्रत्येकं पलमित्यर्थः त्वं च रागं पत्रं पत्र
कं सला तुट्टि स्या मर्द्धपिपुं अर्द्धपिपुं अर्द्धपिपुं द्रव्यैकाः सार्द्धकथः प्रत्येकं कर्षा इमित्यर्थः केन कृतः मधुना क्षौद्रैरा कीदृ शोभवति स्वयः स्वरप्रदः दृष्ट्यः शुक्रप्रदः तयोः कर्मधारयः द्वौ
यवै हि कालिहिमाकासः ० ज्वरः ० मक्षो म दत्तं वमिः शुद्धिः आसः ० मर्द्धा कश्मलं क्षतमुहसतं अस्त्रवीरं रक्तवीरं अस्त्रपित्ररक्तं आ आनिल आ आवानः तदः ० अरुचिः ० ग्रीहः ग्रीहोदरपाश्वात्तिः
पार्श्वशूलं शोषो राजयश्मानत्र ॥ ११ ॥

रामः

ओषधं कुमासिभदोनामवक। कीदृशशक्तिरभिधायादिभिः कृतः धात्री आमलकी वेष्ट्रं विडुंगे। अमयाहरीनकी त्रिवृतः कीदृशा त्रिभिर्गुणाध्यामादिषु पुन्येकैकवर्षमात्रे पुत्रिक
 र्वा कीदृशो विरुडः। चूर्णाद्विगुणो न गुट्टे न कृतः गुडश्चात्र पक्वः उक्तं हि पक्वेन वटकाः कार्या गुट्टेन सितयापि वा परं हि वह्नि संपर्का द्वाघिमानं भजंति नरति कश्चिन्नं किलासं श्वित्रं स्या
 च्छ्वसं निभमि सुक्तिः आशोः कुष्ठं त्वग्दोषः गुल्मः उदरं कृमयोजनवः कसनं ग्रंथिग्रंथाकारः अरुषिका सोधः श्वासः ० मेहः ॥ ॥ भवति कः गुडमोदकः हिगुः ० विक्षारो दी
 पः ० अखिलपह्नि पंचलवणानि कटुषट्कैरभिरिति कैडवैरसैः कस्मान्मातुलुंगात् वीजपूरादावदरात्कोलात् अथवा साराहाडिमात् कौषधं ग्रहणी ० चलो वायुः कफः ० तत्र कीदृ

धात्री वेष्ट्राभया त्रिविदिति वटको द्विगुडो मासि भद्रः श्वित्रार्शः कुष्ठगुल्मोदरकृमिकसनग्रंथ्यं रुश्वासमेहे ॥ हिगु विक्षारदीप्याखिलप
 टुकटुषट्कैर्गुडो मातुलुंगात्कोलात्सारादसैर्वीग्रहणीचलकफेदीपनः पाचनो लं ॥ २ ॥ दार्ढ्यं कंषट्कदुसुखरावेष्ट्रनाप्यंतनोधिर्मंडरेवा
 दशगुणा गवापैक्षिपेयत्रसां डे ॥ पांडुः शोफोदरकृमिहलीमर्कं रुग्णं शिषाहो रुस्तं भाशो ग्रहणी गलरुग्णं सतक्रं पिवेत्तम् ॥ ३ ॥

शः दीपनः मंदाग्निदीपयति पाचनं आमदोषपाचयति अलं समर्थम् ॥ ३ ॥ क्षिपेत् आवपेत् किं दार्ढ्यं ० अकं ० वट्टु ० सुरदेवदारु वसत्रिफला वेष्ट्रं ० ताप्यं माक्षिक
 धातुः कर्मरुद्रे कीदृशो विधिर्गुणो कस्माद्दार्ढ्यादिचूर्णात् पुनः कीदृशः द्वादशगुणा गवापे द्वादशगुणा गवापो गोमूत्रं यस्मिन् द्वादशगुणा मंडरेकवर्षमात्रे द्वादशकवर्षमात्राः
 गवापो गोमूत्रं यत्र तत्र पक्वं च तत्सां डं च तद्वेही भूतेनेन लेहेन कृतं मोदकं पिवेत् कः पांडुरोगी शोफं श्वयथुः उदरं कृमि ० हलीमर्कं लोहरसः तानि विष्टं नेयस्वसः अरु
 चिरसारोचकः अत्रिसाक्षो मिमांशं दुस्तं भः आख्यवानः आशो ० ग्रहणी ० दं दैर्गलरुक्कं वरोगः ताः विष्टं नेयस्वसः तं कीदृशं तं क्रंतं कालोडितं ॥ ३ ॥

श.श्री.
६

चयो ४

ओषधं भवति त्वगादिमोदकं त्वगादिषु प्रत्येकं कर्षमात्रेण कर्मिहंदिप्रत्येकं द्विकर्षं तालीमुशलीअग्निश्चित्रकः नदपिदिः कस्मादंतः कृमिहाश्रयतमभागात् प्रत्येकं चतुः कर्षमित्यर्थः सरराः अर्शो घृण
 हि घलनारुधरकः नदपिदिः अतस्ताल्यं ग्यंतरभागात् प्रत्येकं मष्टकर्षं कीदृशः द्विः कुंडश्चरणीद्विगुणो गुडः कयोः अर्शो० अग्निहानिरग्निमांशं तयोः ॥ भवतिकः काकायनो नाम वटकः कैः कृतः
 सकोनपलेनैव द्विर्येवां तानि करणा ग्रंथि० चयं० अग्निः० विश्वं० तानि तयोः कर्मधारयस्तैः एकद्वित्रिचतुः पंचपलैः क्रमेण करणादिभिरित्यर्थः ॥ देवसकं च प्रस्थश्चाष्टौ च पंचचसकं
 च तानि यवजोयवक्षारः मरिचउषणं अर्शोरिः सरराः अरुर्भक्षारकः पथ्या हरीतकी जीरं० तानि तयोः कर्मधारयः द्विपलैकपलवोडशपलाष्टपलपंचपलैकपलैः क्रमेण यवजादिभि
 रित्यर्थः पलस्य प्रकृतत्वात् दद्यादयः शक्याद्विपलादिकीदृशस्तद्वत् सररावटकवत् द्विगुडोर्शो अग्निहान्योश्चोषधमित्यर्थः ॥ ४ ॥ हंतिनाशयतिकस्त्रिजानादिमोदकः त्रिजानं त्वकपत्रैला
 त्वकीक्षौलं समं द्विः कृमिहकरावराग्रंथितालीसभक्षीविश्वं ताल्यं तं सररा महिषलतं द्विगुडोर्शो अग्निहान्योः ॥ तद्वत् काकायनोप्येकपलचयकराग्रं
 थिचव्याग्निविश्वैर्द्वेकप्रस्थाष्टपंचैकयवजमरिचाश्चैरिहः पथ्यजीरैः ॥ ४ ॥ पातद्वेकत्रिजाने भजलमंथकराग्रंथितालीसचयं नीक्षणं विश्वाभया
 विट्ग्रहणिरसपयोमस्तिरारिष्ययैः ॥ पांडुार्शः कासगुल्मग्रहणिमदगदश्वासशोफप्रतिष्ठाहृत्यार्थार्तिप्रसेकोन्वरवमिसगुडोहंतिपैयंसखंडः ॥ ५ ॥

इति नागकेशरं जलं कलकं ततः अथ अनंतरं कणाग्रं च धिः ततः ताली संताली सपत्रं च च विकारं तीक्ष्णं मरिचं ततः विभ्रं ० अभया ० सा पुनर्विद्युत्पुहणी पुरीष रोधु कुक्करो हि गि विष्टं वं धरहिने भुंठी भुं
ठी हरीतक्यो र्व वस्थित विकल्पः कीदृशानि तानि पातयेत् कत्रि पादभागात् द्विभागे कत्रि भागानि प्रथमः पंचकः प्रत्येकं कर्षमात्रः द्वितीयो द्विकः पलद्वयमात्रः तृतीयस्त्रिकः प्रत्येकमेकं पलैकमा
त्रं विभ्रं अभया वा त्रिपलमात्रकैः पीतः रसो मांसरसः पयः क्षीरं मत्तदधि मंडः श्राद्धं सुगं जरिष्टः संधानविशेषः पूषा शिबी धान्यविशेषः काथः नैः किं हन्ति पांडुः आशी ० कासः ० गुल्मः ० ग्रहणी
मदगदो मदात्ययः श्वासः ० शोकः श्वसः प्रनिश्वापीनसः हृत्पाश्वर्तिः हृदयपाश्वर्भूले प्रसेको लालास्रावः ज्वररोगपत्तिः रमिः ० बद्धैकां नत्रकीदृशः सगुडो द्विगुणो न गुडेन वद्धः ॥ उत्तं हि मोदके द्वि
गुणो गुडः ॥ श्वेताचतुर्गुणो तिस्रं खंडः ॥ चतुर्गुणो नखेडेन वद्धः ॥ खंडश्चोत्रपक्वः सखंडस्तपैर्यपि त्रजं पांडु दी नहन्ति ॥ सगुडस्तकफवानजपांडुदिनानहन्ति ॥ ५ ॥

त्वगादिजलान्तः४

कराणग्रंथिकः४

तालीसादितीक्ष्णान्तकः४

५५

^{पिपलीसूतः} औषधं भवनिदीपादिमोदकः ^{पिपली} दीप्यो जमोदाग्रंथिः ^{मस्ति} ० कणा ० उषरां ० अमरदेवदारु ^{शतपुष्पा} मिसि ० सिंधुसैधवं ॥ अग्निश्चित्रकः वेत्रं विडंगं तत्कीशं समंप्रत्येकमेकभागं वेध्वर्या वृषदारकादं
 शभागाः नागरचतुर्थाश्चकारादशभागाः विजया हरीतकी तस्यां शांकतिवेच ^{रधवे} गुडः ^{नितिडीक} चर्षा समः कविश्वाची वाऊकं डरावानः मरंकुत्रिमविषं गृध्रसी सैस्थिकं डरावानः गुहं पायुका
 टीश्रीं गीयः पृष्ठवंशः ॥ अस्थिहृदं जंघापिंडिका गुदादीनां भिदा विहा रगा भिववेदना शोफः श्वयथुः आमानिलो आमवातः पांडु ० तृणी युगलं ननीपतन्यौ श्लेष्मा कफः ॥ अ
 निलो वायुः नत्र कीदृशाः सोमवाः उद्मोदकालोडितः ॥ ^{३३} ह ॥ भवति कोसो नालीसादिमोदकः नालीसं ० व्योषं ० वृक्षो म्ल ० जरणां जीरकं च विकारचयं ॥ अम्लः ० अग्निः ० तत्र

दीप्यग्रंथिकर्णौषरां मरमिशीसिंध्वं विवेध्वं समं वेध्वर्यादशनागराच्च विजयांशाः पंचतुल्यो गुडः ॥ विश्वाचीगरं गृध्रसीगुदकटीपृष्ठास्थि
 जंघाभिदाशोफां मानिलपांडुतनियुगलश्लेष्मानिले सोमवाः ॥ ^{३३} ह ॥ नालीसं व्योषं वृक्षां म्लजरणां च विकारं म्लानि वैलं विजातं मधुगौड
 सुलांघ्रिः स्वररुचिकृदं सौपीनसश्वासकासे ॥ शंबूकायः सितांयो मलरसजपलैस्त्रिदिसप्तैककैः सक्षौडः पक्तिभूलभ्यपयुजठरकपी
 नसाशीं म्रपांडो ॥ ^{३४} ॥

कीदृशी वैलं पुत्रेकपलमात्रं विजातं त्वक्यत्रैला ताभ्यस्त्रयः

कथं त्रयं प्रत्येककथं नुलांघ्रिः पंचविंशतिपलानि ॥ कीदृशो गौडः गुडः

स्यायंगौडः कीदृशो मोदकः स्वरोनादः ॥ रुचिरत्वाभिलाषः ते करोति कोषधं पीनसः ॥ धनिशयः ॥ श्वासः ० कासः ० तत्र ॥ औषधं मोदकः कैः कृतः शंबूकः कृदशं ख ॥ अयो गतः
 सिताः शर्कराः ॥ अयो मलं लोहकिटं रसजं रसोजनं ॥ तेषां पलानि तैः कतिभिः ॥ श्रीराजी चंदे च सत्रचसककं च सकं च तैः क्रमेण कीदृशः सक्षौडः मधुनावधः ॥ पक्तिभूलं परिणा
 मभूलं श्वयथुः शोफः ॥ जठरगुदरं रुकभूलं पीनसः ० अशी ॥ अश्मांश्मरी पाण्डुः पांडुरोगः ॥ तत्र ॥ ^{३४} ॥ शंबूकादिमोदकः ३

श. १०
७

कैशोरकगुणुलुमाह-श्रीराश्रुति १

विषचक्राथय-कौशस्थौ द्वात्रिंशत्पलानि कस्या गुड्या पुणे गुणुलः वरात्रिफलाताभ्यां च प्रस्थौ प्रत्येकं प्रस्थः त्रिफलायामीलिताया प्रस्थमात्रत्वात्प्रतिद्वयं तृतीयां शयुक्तानि
पंचपलानि कौशो द्वादशो त्रये पंचमुपलशनेषु द्विगुणो जयेत्तु कुडवारितथा द्रवमिति वचनात् कस्य च उदकस्य कथमर्द्धशेषं शोणा द्वावशिष्टं यथा भवति तथा पुनर्विष
चक्रं प्रस्तुतत्वात् काथं कीदृशं पूतं च वस्तुगालितं क्षिप्य भावपंक्ति मरीचमुषरा कलावेदं ० भुंटी ० उत्रमा ० कीदृशा श्रुत्वाः प्रत्येकं द्विकर्षमात्रा त्रिकद्वय्याणां पृथक्पाठा
त् त्रिफलायामीलिताया इदं कुंभस्त्रिवर्तं देती नि कुंभः तयोः पितृयुगं प्रत्येकं कर्षः अमला गुडू चीतस्याः आमुं पंक्तं अस्मिन् पुनः पक्वत्वात्थे कीदृशे घने सां डेले ही भूते अयं च कैशोर

शोणो प्रस्थो गुडू व्याविषचपुरवराभ्यां च वारो र्द्धशेषं पूतं भूयो घने स्मिन् क्षिप्य मरीचकणा वेदत्रभुं तु त्रमाश्रु श्रुत्वांशाः कुंभदं न्योः पितृ
युगं मम नां मुंच कैशोर कौशो फां रु तुल्यं कष्टो दरुडक सनात्याग्निपांडु प्रमेहे ॥ ६ ॥ वेदत्राह हि विभा हाव किजरणा विषा पंचकोला
जमो दामूर्वो या कौंति भागी इकदु कदुकाभ्यो वरादिः पुरस्त्रिः ॥ स क्षौद्रो योगराजो ग्रहणि चरं जरा बीज पंडु मिहत्वं युगुं श्रेह वराणां शीरु विरु
डक सना पस्मति ध्यास शौचे ॥ ६ ॥

कोशमगुणुलुवटका औषधं भवति कश्चयधुः शोफः अ

मेहं तत्र ॥ ६ ॥ औषधं किं योगराजगुणुलुवटका कीदृशो वेदत्रादिरुतः वेदं विदं गं अत्राकुसुं वरी हिं गुः इभा हा ० रुकी पाठा जरा जीरकं विषा निविषा पंचकोलं पिप्पली पिप्पली मूलं च चित्र
कनागरमिति अजमोदा वत्तमोदा मूर्चमधुरसांड्या ० कौंती रेणुका भार्गवी जाइ प्रजः इंद्रयवः कदुः सर्षपः कदुका निक्ता रभ्यो मीलिनेभ्यः वरात्रिफला मीलिता द्विर्द्विगुणा पुणे गुणुलु त्रिस्त्रि
गुणा स क्षौद्रो मधुना बद्धः कग्रहणी ० चलो वायुः जरा ० बीजं शुक्रा तैवः पांडुः ० अग्निः ० हतं त्वं कस्य ईने तेषां रुक्ते रोगः रुक् भूतं मेहः ० वराः अ शौ ० अरुचिः ० सुडं वातरक्तं कसर्नं ० अपस्मतिरपस्मा

रु श्वासः ० शोभो राजयक्ष्मा तत्र ॥ ६ ॥
हृदयं

रामः
७

आभादिगुणुलः तुल्येति १

मेरुच ३

कै॥ कृतः कोयं वटः औषधं भवति पुरो गुरुलः कीदृशः आभादीनि आभारास्त्रे त्वारीनि पूर्वोक्तानि शरी कर्चरः त्रिकंठको गोक्षरः तेषां रजश्चर्मा तनुसं सममात्रं यस्य सः अर्धं अर्धं
मात्रमात्रं घृतं यस्य सः तयोः कर्मधारयः ककफे श्लेष्मणि वा ते वा यौ कीदृशः मयं सुरा सुरा अछुसुरा र सो मां सरसः उरुन कमुस्रोदकं पयः क्षीरं यवः शिबी धाम काथः ताम्रनुपानानि यस्य
सः ककफे श्लेष्मणि वा ते वा युं तथा नयेत् हन्यात् किं खं जं पंगुत्वं गृध्रसी सैष्ठिकं उरा वा न॥ भोजे भग्नत्वं विंशत्वादि क्षतं सुडं वातरक्तं हृत् हृदयं त्वं कस्य शनं यो निभं गेन यो रोगस्तान्॥
चले वायुः कृष्यते मजा धानु विशेषः स्नायुः स्नायुः पदं चरणां॥ अस्थि हडुं संधिः संधि संधानं कटिः श्रोणिः दोर्वाङ्गः पृष्ठं पृष्ठं वंशं हनौ॥ जानुनि जं घोह संधि मर्मणि॥ १०॥ शिप आ
वपकिं अगह जौ गकं मसाधातकी पतंग रक्तं वदनं यस्मि मधुयही जनुलाक्षा पुं पुं पुं उशीरं सेमं हिमं वदनं अंडु बालकं वक्त्रं सोम वल्कः चतुर्जीतं उत्रमा पद्मकं पद्मकाष्ठं लज्जो नमकारि रले

खादिगदिभूर्येति ४

तुल्यांभादिशरीत्रिकंठकरजोर्ध्वाजः पुरोयं कफे वा ते मयं सुरा र सो ह्न कप यो यूषानुपानो जयेत्॥ खं जंग धुसि भंग विद्ध सुड हृत् हृदयं यो निरो गां श्रु लं मज
स्नायु पदास्थि संधि कटि दोः पृष्ठे हनौ जानुनि॥ १०॥ शूर्ये पां खदिरा नुले रिमनुला पक्षा घट्टे त्रांसिकं पूने काथ घने क्षिपां गरु मदापतंग यही जनु॥ पुंडोशी
रहिमां वृक फल चतुर्जीतो त्रमा पद्मकं लज्जै लेय जटा दयास गिरि मृदो धौ निशे भंजने॥ ११॥ मं जिष्ठा वक्त्रं ल प्रियंगु खदिर मयो धरो हे रिमं कर्पूरा कूडवं
लवं गमुमनः पत्री फलो लाहि मे॥ हन्या ह कृग पंच सत्र तिग दाने वा गुटी खादिरी नैलं चे रिम मे भिरे व वि पचे काथोष धय तयात्॥ १२॥ ममेल बालकं जटामां सीः

ममेल बालकं जटामां सीः

अधो मुस्ता या सो डरा लभा गिरि मृदो रि कां वं वै क्यं तरे शो रो धु वयं नि शो हरि डा वयं अंजने सो वीरां जनं मं जिष्ठा रक्ता वक्त्रं लो मय गंधः प्रियंगुः फलिनी खदिरो गायत्री न्यग्रो धरो हो वट प्ररोहः इरिमः इरिमेदः
तत्की दृशं आस्थिकं प्रत्येक कर्षमात्रं कं अत्रा सिन रव पिगारि मेद काथे की दृशं घट्टे डोरा वा शोषे किं हत्वा पत्ता के तु ले प ल शत वयं कस्मात् खदिगा गायत्र्याः अस्मिनुला अरिमेद त्व क्य ल शतं कृष्ये डोरा
चतुर्ध्वे यद्यपि शूर्य शब्दो डोरा दये सति तथापि दिगुणां नु डवा डं योरि निवचनात् कासां अण्डं दकस्य क्षिप पूने वस्त्र गालिने पुनः की दृशं काथे न पुनः पाके न घने ले ही भने तत्र तस्मिन्ने व हि मे शी ती भने कर्पूरा
घन सारात् कूडवं पल चतुष्टयं क्षिप ल वं ० सुमक पत्री फलो जाति पत्री जाति फले उलं कं कोलं तेभ्यः कूडवं प्रत्येकं पलं सखा खादिरी गुटिका खादिरी नाम गुटिका हन्यात् नाशयेत् कान्धं सुखं गच्छतीति वक्त्रा पंच सत्र
तिगदाः तान् उसंगा नैल माह नैलं विषयादि रिमं नैल नाम कं रे भिरे व खदिर गुटिका डुमै कथं काथे औषधे खदिरा रिमे दौ तयो र्भ्य तया त्मान विपर्ययात् इरि मे दानु ला वयं खदिरा नु ले ति व तयः तत्र अगर्वादीनां
कल्कं तस्मात् कल्का खदिरा निल नैलं नस्माच्चतुर्गुणः काथः उक्तं हि स्नेह शुष्कति शुष्कं उनि काथः सरसैः क्रमात् कल्कस्य योजयेदं चतुर्थं षष्ठं मष्टं सिद्धं नैले कर्पूरादि क्षोपः॥ ११॥ १२॥

चेदि २

काथोषधयन्यात् २

कोलादि कोलेति-१

श शो

ओषधंभवतिकिंकोलं वदरं. व्योषं शू. कर्पूरं. लाजा भट्टशालयः त्रिसुरभिकं त्रिजातकं तुगा. अमृदु स्तिनिडी कं नत्की दशं त्रयश्च दौ च अंघ्रिश्च द्वादश च एकश्च अष्टौ च चत्वारश्च नान् वारा
नमिलितं नत्र कोलस्य यश जीणि पलानि नमोषस्य मीलितस्य षेप ले इको कर्षः. लाजानां द्वादश पलानि त्रिसुरभिकस्य मीलितस्य पलं तुगाया लो अमृदोश्च त्वारि द्विखंडं द्विगुणं खंडं साई षष्ठि
पलं खंडं शर्करा यत्र केगुणं ह्यं हडोगहरं कृ. अनिवमी अति छर्दि यक्ष्मारा जयक्ष्माकासः. ज्वररोगपतिः अस्त्ररक्तपित्तनेत्रा. धृतिनाशयति कादंभी नि कुंभः कुंभस्त्रिदृत् अग्निः युडः कणाः तेषां
पलं गुष्टिः अशः कर्षः. अमृदं ले मानी पलाश्च अशः कर्षः तेषां क्रममिति मीलितानां पिंडो गुटिका पथ्यानां हरीतकी नां विंशत्या विशिष्टा विंशति पलानि ननु पलादीनि उक्तं हि संख्या पलानां शतशोप
लं स्यादिति. पथ्यादि चूर्णं युडपाके नवध्या गुटिका कार्या कति दश सर्वस्योषधस्य दशमे नाशे नै के का गुटिका दशाहंतार. दशभिर्दशभिर्दिवसे रं तरितास कां भक्षयित्वा दश दिनानि विश्रम्य द्वितीया

कोलं व्योषं तु लाजा त्रिसुरभिकं तुगां मृदु ह्यं द्विखंडं त्रिंशं द्विं द्वादशै कांष्ट्र च नुर निवमी यक्ष्म कास ज्वर से. कोठार्शः पांडुकंडु ग्रहणि दश दशा
हंतारं घृति पथ्या विंशत्या दंतिकुंभां मिगुडकरा पलां क्षौं मर्म क्षां पिंडाः. १३. नुल्यां पथ्यां च वेधत्रिक युगं च विक्रां ग्रंथि धां श्रौथ कुंभश्चेता
दं सोष्ट्र च त्रिः सममधु वटकः स्तंभनो ह्मां वुपानः. पांडु शोशो फ गुल्म ज्वर जठर जरा ल्याग्नि मे हक्षया क्षित्व गुग्गुह भमाश्म व्रण कसन महारुग्ग
हरणाम वा ने. १४. ॥

पथ्यादिमाहः तुल्येति १

भक्षणीया तद्वृत्तीयाया इत्यर्थः किं घृति कोलो मंडले आशी. पाण्डुः. ॥ कंडुः ग्रहणी सतान्नाशयति. १३. ॥ ओषधंभवतिकः सममधु वटकः क्षौद्रवद्यो मो
दकः सपथ्यादि कृतः पथ्या हरीतकी अमृदु स्तं वेधत्रिं विडंगं त्रिक युगं त्रिक टुक त्रि जातके त्रिफलायां पथ्या धात्र्या युक्तत्वात् च विक्रां च ग्रंथिः पिप्पली मूलं धात्री आमलकी ता तुल्याः
प्रत्येकमेकभागाः कुंभस्त्रिदृत् चेत शर्करा दंती. अष्टौ च षड् त्रयश्च नान् वारान्मिलितान् नेन पथ्यायाम दार्कः न दश कुंभ स्याद्यौ भवेतायाः षट् दं सस्त्रयः की दशो वटकः सममधु समानमधु युक्तः
केन पीतः स्तंभनो ह्मां वुपानः स्तंभने विरेक प्रतिबंधी उह्मां वुपानं यस्य स. अविंश प्रभावत्वात् कः पांडुः. आशी शोफः. गुल्मः. ज्वरः. जठरं. जरा. अत्याग्निः मेहः क्षयः अक्षिः. त्वकस्य शीनं तयो
रुगो गः. सलोद ह्यमानत्वमिव. अमृदु भ्रममानत्वमिव मिथ्या ज्ञानं च अश्मः. व्रणः. कसनं. महारुग्गती वृश्चलं ग्रहणी. आमवातः आमवायुः तत्र. १४. ॥ १४. ॥

रामः

८

अथ पुराणीन मानीय कृष्णोऽस्य फलं दृढं तद्दीजारी जल कुशिराश्वन्यं समाचरेत् न तस्य तुला नीत्वा पचेज्जल तुल द्वये तस्मिन्नीरेदं शिष्टं तु यत्नतः शीतलीकृते तानि कृष्णोऽखंडानि पीडये
दृढ वाससा यत्नतस्तज्जलं नीत्वा पुनः पाकाय धारयेत् कृष्णोऽशौबेद्यैर्दुर्मत्तोऽप्रापेत्ततः क्षिपेत् सिद्ध्या तत्र घृतप्रस्थं कृष्णोऽंतेन भर्जयेत् मधुवर्गां तदालोक्य तज्जलं तत्र निक्षिपेत् सितायाश्च तुला
तत्र सिद्ध्या तद्वेह वत्सवेत् समुद्धेपि प्यलीभुं दीजारी रागां द्वे पले पृथक् पृथक् पलाहं धान्याकं पत्रेला मरिचं चूर्णं मेष्ठां क्षिपेत्तत्र घृतार्द्धं शौद्रं मावयेत् एतत्फलं नितं रवादेदथ वाग्नि वलयथा खंड ऊष्ण

औषधं भवति कोः वलेहः कीदृशो योजित इत्यं भाहारः केः यो सं० विज्ञानं विभुगंधि अस्त्रका कुसुं वरी जरसं जीरकं गजं नाग केशरं नैर्घात्रैर्हि पलिकैः शौडस्य मधुनः मान्या कुडवद्येन सि
द्धशीतले मधु प्रक्षेप उल्लस्य संयोगस्य निषिद्धत्वात् ॥ उत्तं हि उक्तं चैर्निर्दिष्टं निषिद्धं किं कृत्वा भवति संतप्ता किं कुसुमफलं कृष्णोडितस्य तुलोपलशतं कृष्टं आज्ञं तस्य मान्योः प्रस्यः कुडवद्येन युक्तः
कीदृशीं चिन्तां उक्तधितां यथापक्तालेही कृत्वा कीदृशीं तुल्यं शर्करा तुलायुक्तं औषधं काश० भासः० क्षते डरः क्षते अस्त्रं रक्तपित्रं क्षयो राजयश्मा वमधुः छर्दिः नमस्ति मित्रं तृट नृदमाज्वरः०
तत्र तथा सूर्यः स्वरप्रदः रघुः धानुकरः वल्यो वलप्रदः ॥ वल्यो वरी प्रदः ॥ वकवी जरहितानि कुष्मांडुखं डनि उक्ता धनिः पीडु किं चिदिशोष्यां न पेष्टुने भर्जयेत् ॥ भव्यानि तुल्यं खेडनि निष्यात्
दूरसेन पवेदिनि पाकविधिः मूढे त्यादि रवं कुष्मांडु विधाने न पक्ताः भूरसो मूढा नल वलगुदन औषधं नृखै स्वकार्य मकुवीर्यो अनल वलो अग्निवायु यत्र तस्मिन् गुदने अर्शसि भग्नाग्ने स्वकार्यमौ हारपाकः वा

स्विन्नां भृष्टा जमान्यां कुसुमफलतुलां तुल्यखंडांच पक्काद्या म्रैर्योष विजाता हवकजरणा गजैः क्षौद्रमान्वासलेहः॥ का सश्वासक्षतासक्षय वमपुनमस्त दत्तरे स्वर्य
चूष्यो बल्पो वरार्पश्च मूढानलबलपुद्गजे स्वरणा यच्छसवं॥ १॥ पाठांतरं॥ प्रस्थे नाज्यस्य भृष्टं पलशतमैलघं स्विन्न कृष्ण्ड कस्प पक्त लोखंड तुल्यमधु शिशिर नरे तत्र
दद्याद् हुतार्थं॥ योषंधान्नं सजीरं प्रसृतिमिति पृथक्स्याच्च तु जीतकं च प्रक्षिप्य रक्त पित्रे हरति वलकर खंड कृष्ण्ड कोयं॥ २॥ शाखा स्वादशमल पुष्कर शठी यासः स्वयं
प्रावला पासागे भकरा मा होष धृकी ग्रंथं धिभागी रे साः॥ व्याघ्राः पथ्य शतं यवा ढक मेयो पंचाढकं वां वपस्वे हात्या यमिसाः शिवांस चर सो गोडी तुला अंजली॥ ३॥

योगसूत्रभाष्ये माहः संन्यासेति-१
 योर्मलप्रवर्तनं ॥ १ ॥ औषधकः अगस्त्याभया अगस्तिहरीतकीनामावलेहः इत्येवं प्रकारात् शंखाक्षौ शंखपुष्पी दशमूलं महकुस्त्वपंचमले ते च विल्वकाशमर्यनकारीपाटलाटिठुकेर्महतः हस्ते
 बृहत्शुभ्रमतीक्ष्णगोक्षुरकैः स्रुतमित्युक्तं पुष्करं पुष्करमूलं शठी ० यासौदुरालभा स्वशुक्लाकपिकुष्ठं बलावाद्यालकः अपामार्गः आघाटकः श्मकः गजपिप्पली औषधं शुठी रुकीपाठांश्वि
 अग्निः ० भार्गी ० रसा ० रास्त्रा ० ताः ध्यात्राः प्रत्येकं द्विपलमिताः पथ्यशनेहरीतकीशतं यवाढकं पवानां पात्रं अथो तोयस्य पंचाढकं पात्रपंचकं सततं वर्षाभ्यं काथं आवपयावत्सेद
 पर्यंतं ततः पुनः पात्रं किंशमाः शिवाः अत्रकाथेस्विन्नाहरीतक्यः सवरसः अयमेव वस्त्रपूतः काथः गोडी नुला गुडस्य पलशतं कृष्णतैलं निलस्त्रेहः घृतं सर्पिः तस्मात् मंजलीः कुडव
 त्रयं प्रत्येकं कुडवः यावद्द्वेहत्वं तावत्पुनः पाकः कीदृशं कुडविकं पत्तायकप्रमाराणोक्षौदं मधुयत्र औषधं ० कासः आर्शो ग्रहणी शयोरजयश्मा ज्वरः ० जरा ० भ्रासः ० प्रतिष्ठा

उलेहोयं रक्तपित्तं विनाशयेत् पित्तं ज्वरं तवाहं प्रहरं शतां वसिं. स्वरभेदं सह शोणकाशं धासं सतं सयम्. नाशयत्येव हृद्यो यं हृद्यो वलवर्द्धनः. इति लटकनतनयः. ५

कृष्णतिलघृतायुनः कुडुविकक्षौद्रैर्नृपगस्याभयाकासार्यो ग्रहलीक्ष्य
ज्वरजरा ॥ ३ ॥ श्वासप्रतिशारुचौ ॥ ॥ मूलम् ॥

भागीशिवानामवलेहः द्विर्दोसोऽस्ति ४

भागीः ३

आर्द्रकमुडमाहः शीघ्रेति १

ओषधंके तुला पलशतं तस्याः पाकोलेही भावः कस्मात्तुडः ० आर्द्रमां ईकं तस्मात्तत्र तुडस्या ईनुला आर्द्रकरसर्पा ईनुला कैः सह शीघ्रं जमोदा अयोसो हनू र्णा अयोमुस्ता धाम्यकु
सुं वुरी विजानं विमुगंधिकं जरसां जीरकं तेषामंधीये प्रत्येकं पलाई नक्षं पीनसं प्रतिश्रुया शोकः श्वयधुः भूलकोष्ठया कसनः ० आर्द्रा यक्ष्माः ० गुल्मः ० ज्वरः ० तत्र ॥ ३ ॥
पचेत्काथयेत्कोदशजटं दशमलं तस्य तुला पलशतं कीटशी तुल्यं शतपलिका भागी विजा यत्र क्वं द्विर्दोसो कुं भवमे कासो अघामुदकस्य भूयः पुनः पचेत्कं तस्या दंतमेव
चतुर्थं शावशेषितं वस्त्रपतं काथं किं कृत्वा न्यस्य क्षिपुवा अभया हरीतकी तुडः ० तयोः शतं तत्र हरीतक्याः पलशतं तुडस्य पलशतं च भागी शित्री शोचं कंच अष्टौ च तानि आश्राणि पला

॥ दीर्घा यौ दधना विजानं जरसां धीये गुडा ईनुला पा
कः पीनस शोफ भूलक सना शो यक्ष्म गुल्म ज्वरे ॥ ३ ॥ द्विर्दोसो पां दशजटं तुला तुल्य भागी पिचेत्तस्या दं भूयो भय तुडं शते न्यस्य भागी शिवासा ॥ त्रैकां
ष्टौ त्रैकदुकचतुर्जातमध्वनितां लं हिक्का शोष श्वसन कसनैकाहिका पीनस घ्नी ॥ ४ ॥ कंसे पां दशमल जे तुड तुला पथ्या शतं पाचितं कर्षा शत्रिकटु
विजान यवज प्रस्था ईमध्वनिनं ॥ शोफा मानिल गुल्म मेह कृशता म्वासा म्वाकां सां रुचिर्वैवर्ण्य ज्वर शुक्रम्रव तुदरु क्ली हेति कं साभया ॥ ५ ॥

कंसहरीतकी माहः कंसे पाभिति २

नियेषां तानि त्रिकटुकं ० चतुर्जातं ० मधु ० आयुः नाभिः कर्मधारयः नै रन्विता युक्ता हिक्का हिष्मा शोघोरा जयक्ष्मा श्वसनः ० कसनः ० स्काहिकं तनीय ज्वर पीनसः तान् हंति ता शयति
अलं समर्था ॥ ४ ॥ ओषधंके तुड तुला पथ्या शतं तत्कीटं पाचितं लेही कृतं कअपां कंसे उदकपात्रे कीटशो दशमल जे दशमल कथनो द्रवे पादावशेषे दोरो कं सोभवती
तिजल दोरो लभ्यते तत्र दशमल स्य तुला उक्तं हि तुला काथ जल दोरो दोरा इव तुला मते नि कर्षां धा अंशो भागो येकांते त्रिकटुः ० विजानं ० यवजो ० ते कर्मधारयः प्रस्था ईमध्वनिनं कृदवधयं
मधुक्षो इतै रन्विनं युक्तं कृ शोफो ० आमानिलो ० गुल्म मेहः ० कृशता कां ईं धा सः ० आश्राकां लपित्रं ॥ अस्त्रं रक्तपित्रं ॥ अरुविः ० वैवर्ण्य विहृतो वर्णाः ० ज्वरः ० शुक्रम्रेतः ॥ मूत्रं प्रस्ता
वः तुदं पायुः शुक्रादीनां रोगः ॥ ह्रीं ह्रीं होदरं ॥ तत्र इति सवैविधा कंसाभया कंसहरीतकी नाम ॥ ५ ॥

वासाहरीतकीमाहः वासावासीति १ तो ८००

तो ४००

तो २५६

तो ३२

तो २

श-श्री
१०

वासावारिहितुलं आठरुखरसुनुलाहं सितार्कं शर्करायासकां तुलां अभयापात्रं हरीतकीवर्णीकं संधोपाको वने ही करणों की रक्षा शौजान्माया प्रस्थाई नंरुखाः भुज्यापलाई ननुगायाः अं
जलिनाकुडवेन चतुर्जातात्पलेन प्रत्येकं कर्षणं शर्करायासकां वासाहरीतकी नाम सा गुल्म ० हृत् ० हृत् ० कास ० श्वास ० क्षय ० जठर ० तृद्विधीनाभ्यासोऽकं पीनस ० भस्म ०
तानहंति ॥ ६ ॥ गुडस्पुला आमला मलकं शिखिश्चित्रक छिन्ना गुडूची दशांघ्रिदशमूलं स्यां चतुर्णां प्रत्येकं रसानां तुला सवंपंचतुला पथ्याहरीतकी पात्रवती वर्णीक
कैयंकः पक्वान्नेही कृत्स्नं पादितां शिखिशिवा चित्रकहरीतकी नाम कीदृशी यो धातुत्रिकदुकानपलत्रयेण गुना चतुर्जातकादं जलिनो शो डा लुडु वै कयेन क्षाराद्यवक्षारान्भु
जतिवासाहरीतकी नाम १

वासावारिहितुलं सिकता र्धाभयापात्रपाको मानी भुक्तं जलिपल युतः शौडरुध्मा तुगाभ्यः ॥ चतुर्जातादिति वृष्यशिवाहं निसा गुल्म हृद्
कास श्वास क्षय जठर तृद्विधी पीनसास्त्रे ॥ ६ ॥ पक्वापंचतुला गुडामल शिखिछिन्ना दशांघ्रांभसा पथ्यापात्रवती कृता शिखिशिवा यो धा चतुर्जातका
त् ॥ शौडा चत्रिपलां जलिदिकुडवेः क्षाराश्च शुक्राशुता शोफार्शः क्षयकुष्ठ पीनस कृमिश्चासां त्रगुल्मे त्रिकृत् ॥ ७ ॥ दोरों पांच पंच पंच विंशति शिबंदं न्यमितो धातु
लोतस्यस्यं सशिबंदुलां ध्रिकगुडं कुंभोजलिनं वृषपिचु ॥ यो धातुन पले पुनर्द्विपलिक क्षौ डेनिदंती शिवात्वकपांडु रशोफ हृद्गुणिरुगुल्म क्षया शो ज्वरे ॥ ८ ॥
पथ्या व्याघ्रो यचशतगुगं वारिकुं भैपुनस्तस्योत्रे पथ्या गुडशतमियं चार्द्धकं वंश्चतुर्भिः ॥ क्षारक्षौडत्रिकदुकचतुर्जातं विले समेता आघ्री पथ्या जयति कसन

नत् पात्रं आठका वंशं कृत्वा

न विवर्तः

त्वापलाई ननु क्राशोपादिषु हितां अग्रिं च करोति अं वं भं वृद्धि ॥ १० ॥ दंती शिवा माहः शोलेपाति ॥ १० ॥ अं पां दोरो जल कुंभे पंच पंच विंशति शिबंदं पंच विंशति हरीतकी सवंपंच विंशति तोर्का
तुलां दंति विचित्रकाभ्यां प्रत्येकं पंच विंशति पलानि तत्र स्यं नक्ताथ प्रस्थाव शोष पुनः पच की दक सशिबंदं कथितं हरीतकी युक्तं तुलां ध्रिकगुडं पंच विंशत्या गुडपलेई कं कुंभोजलिनं त्रिकदुकुडु वै यो वा
तवृषपिचु प्रत्येकं मर्द्ध पलं तैल पले तैल स्या पलद्वयं थो डस्य पलद्वयं च इत्येवं पुनः पाकाश्चेही भूते दंती शिवा माहः शोलेपाति ॥ १० ॥ पथ्या व्याघ्रो शतगुगं हरीतकीनां शतं आघ्री
मूलानोपलशतं वारिकुं भैजल दोरो पच नत्वा त्रं आठका वंशं कृत्वा पथ्या शतं गुड पलशतं पुनः पच इयं आघ्री पथ्या नाम क्षास्वार्द्ध पले न शौडस्य वृद्धि पले त्रिकदुकस्य वृद्धि चतुर्जातस्य चतु
र्भिः विले पले समेता संयुक्ता सा कसना सी न जयति ॥ ९ ॥
आघ्री पथ्या माहः पाथ्या व्याघ्रो रिति ३

समः
१०

मत्स्यडिकावलेहमाह-काथेति-१

भागी-२

काथीनुलाकंठकार्याः पलशतं अवहे जलघटचनुके काथ्याः शंखात्रं आठकावशेषोयं काथः प्रास्थिकं च नृथं रथोद्यक्षं प्रत्येकं द्विकर्माः प्रथिः अमृताः अग्निः या सोः
रसनाः श्रोत्रं अक्षं भ्रुवी कर्कटभृंगी द्विजाः मत्स्यडिकायाः शर्करायाः पलविंशती च त्वारिंशत्यलानि सतत्सर्वं पुनः काथ्यं अयं लेहः मधुनो माया नुगाया माया कृष्णा
यामा न्योयुक्ता हृद्रादीनां नाशकः ॥ १० ॥ पक्काडी कुटजात आडीयाः कुटजस्तला पलशतं जलघटे नोयदोरोपचानं काथमष्टमभागावशेषितं गालितं पुनः प
क्काके पाठावृकी शास्त्रलो मोचरसः धातकी धातकी पुष्पं घनोयुक्ता विषाः ^{अतिविषा} लज्जानमस्करी आमचित्ते बालविल्वं रभिः पालिकैः प्रत्येकं पलप्रमाणौ सह न कुटजायकं नाम

काथ्या व्याघ्रिनुलावहे पुनैरिदं पात्रं घृतं प्रास्थिकं द्यक्षाग्रं थं मृताग्निद्यासरसनामोघावभृंगी द्विजाः ^{भागी} मत्स्यः शाः पलविंशती मधुनुगा कृष्ण
त्रिमान्यान्ति तोले हो हृद्राद्युल्महिधमकसनभ्रासाशंसा नाशनः ॥ १० ॥ पक्काडी कुटजातुलां जलघटे द्योशं पुनः पालिकैः पाठा शास्त्रन धातकी
घनविषालज्जाम विल्वैः सह तैलिह्या कुटजायकं जलगवां जाक्षीरं मंडां नुपोती सारग्रहणी मंसुग्दरमंसुगपि त्रां सग शी जयेत् ॥ ११ ॥
गायत्रीरिमरोधुपुंड्रसुमना जंबू समंगा रया श्रेष्ठा यष्टि पंचपनाम्यतमतो दोरोनुलाधं पचेत् न त्यादं पालिकैः पुनः सखदिरैर्भीने वदावीरि मभयः पादिक गैरिकं

गायत्र्यादिः गायत्रीति-२

मधुसिता युक्तं स्त आस्यामये ॥ १२ ॥

(पयः मंडः शालिभक्तनि त्वाकः स्यामन्यतमे घनुपि वेत्त

लेहं लेहं लिह्यात् कैः जलपुदकं गोक्षीरं गोपयः ॥ अजाक्षीरं मंजा
सवमनिसारादी नृजयेत् ॥ ११ ॥ गायत्रीः खदिरः सारः

२ वृष्टी

शर्मो अहिमारः सेधं नित्वकं पुंड्रं पौंडरीकं सुमनां जाती जंबू पक्षिडा समंगा नमस्करी हृद्या आठकपः श्रेष्ठा
त्रिफला यक्षी मधुपंचपवा दारु हरिडा स्यामन्यतम स्यां घनुला अदोरोपचेत् न त्यादं पादावशिष्टं काथं खादिगादि युक्तं पुनः पचेत् खदिरोगायत्री भूनिवः किरानतिक्ताः सर्वा हरिद्रा रोह
शर्मो अहिमारः तैः पालिकैः प्रत्येकं पलपरिमितैर्धुक्तं कीदृशं न त्यादं पादिक गैरिकं गालितं कथितं काथा चतुर्थं शोन गैरिकं न युक्तं पुनः पचेत् न दपि पादावशिष्टं गालितं काथा
चतुर्थं शोन गैरिकं पुनः पचेत् न त्यादं पादिक गैरिकं मधुशर्करा पुक्ता आस्यामये मुरखरो गे प्रति सारं राप्रयो न्याः ॥ १२ ॥

कल्याणकावलेहमाह विप्रस्थेति १

श. श्रौ.
११

आमलीरसात्रिप्रस्थाप्रस्थत्रयंगुडस्यार्द्धतुलात्रिवृत्तचूर्णस्यमानिकातेलस्यमानिकामानिकापलाष्टकंपंचपटुपंचलवणं द्वितीयं च वा न्यजमोदेहेहपुषा० अजी० वरा० य
दृकटुपाठा० अश्वाकुसुंवरी० कणागजपिप्पलीवेष्टां विदुंगंसनदीक्षिकं प्रत्येकं कर्षप्रमाणं अथमैभिरो यथैः साधितो वलेहः त्रिजानीतिकात्रैलाचूर्णान्वितः त्रुणादिपुहितः कल्या
णकोनामन्त्रगादिरुजो कुण्डादिगोत्राशनेक्षमः वीजशुक्रार्त्तबदोषः ॥ १३ ॥ द्रव्यागोस्तनीपला० अयोधनः दशाधिदशमूलं जीवमो जीवन्त्यादिदशकः वल्तावाद्यालकः
भृंगी कर्कटभृंगी अष्टतटा अनन्तामलकी भूम्यावलीति भाषायां अयो लोहो गरुडं कल्या० पथ्या० काकन साका कतुंडी अत्र पद्मं पुष्करं पुष्करमूलं सटी० छिन्ना० विदारी०

विप्रस्थामलकीरसाहुडतुलार्द्धचत्रिवृत्तैलयोर्मन्योपंचपटुद्वितीयहपुषां जाजीवरायदृकटु ॥ पाठाश्वाकणवेध्रमाक्षिकमयं
लेहस्त्रिजानीवृणात्वग्बीजोदरमेहरुयेहरिपांडुशः सुकल्याणकः ॥ १३ ॥ द्रव्यैलावदशोधिजीवनवलाभृंग्यदसदायः कणा
पथ्याकाकनसां वृपुष्करसटी छिन्ना विदारी वृषं ॥ वर्षाभं हिममाषिकं जलघटे धात्री शतैः पंचभिः प्रास्थं अस्थि शिवायुतं समक
तो द्विः षट्पले भर्जितं ॥ १४ ॥ सश्वेतार्द्धतुलं पंचे न्मधुतुगा कृष्णा चतुर्जातं षट् द्विर्द्विद्यो कपलान्वितं अवनकप्राशो जरा मृत्युजितं
कासश्वासखुडं चरक्षयतमो हन्मूत्रशुक्रार्त्तिहृत्ससौ द्रोक्षशतां जमूत्रशतजः कासोत्कफश्वासहा ॥ १५ ४५ ॥

वृषं आटलुषः वर्षाभृ० हिमं चंदनं सनत्सर्वमौषिकं प्रत्येकं पलप्रमाणं जलघटे तोयद्रोणे धात्री शतैः पंचभिः सह प्रास्थं कथनेन पादावशेषं अस्थिशिवायुतं तैरेवामलके
रस्थिविरहितैः पुतंगालयित्वा योजितं समकतो घृततैलात् द्विः षट्पले द्वादशपले भर्जितं सश्वेतार्द्धतुलं शर्करा तुलार्द्धपुतं पुनः पचेत् मधुना घट्टि पलेः तुगायादि
र्वाभ्यां गुणिता चतुर्भि रित्यर्थः कृष्णाया वाभ्यां चतुर्जातस्य केनाचित् तोयलेहः अवनकप्राशो नाम जरा मृत्युं जयति कासादीनुहति ॥ अस्मशतं विभीतकशतं आजमूत्रशतं अ
जामूत्रपलानां शतं नाभ्यां जातो लेहः सक्षौद्रो मधुपुतः कासः उत्कफश्वासं च हन्ति ॥ १५ ॥ अशावलेहमाह अश्वरातमिति २

एव
११

पंचजीरकमाह. जीरेति. १
जीरं जीरकं अश्वाकं स्तं व रीमिशी. मे धि मे धिका दीपो. ^{मोवा.} हवया. षड्द्विश्वा विश्वरहित यटुकटु. र्वाधिका वेदा कामवृक्ष. कावरु वेदांगुला इमि आसीतक. आसनप री दीपो
यवानी विश्वविदं गं वदरं. श्यामा प्रियंगु. अभया. नागजं सिंदूरं सतसर्वं वैलंक्षीरं गुडां ज्यभाजनं मुला र्धप
स्वकं सेक्षकं ओषधं भुंती हस्मजीरकं कालजीरकं सभिश्चतुर्गुणैः प्रत्येकं चतुःपलप्रमाणे पृक्तं पकमित्यर्थ. इत्येषा पंचजीरो नामा चलेह. अवलार्ति. स्त्रीरोगान्दुःप्रसूत्यादिनिमित्तान्
येत् ॥ १६ ॥ इति हृदयप्रबोधे अवलोकनधिकारः ॥ ॥ विडं विटलवर्णं मरिचरहितं षड्बणं हवया वपुषा जीरे. अजमोदा. उद्भिदं उद्भिदवर्णं अजजी हस्मजीरकं. हिगु. करंज. नक्र

जीराश्चामिश्रमे धिदीप्य हवया षड्द्विश्वा पृथुर्वदासीतकदीप्य वेक्ष्व वदर इषामाभया नागजं वैलंक्षीरं गुडां ज्यभाजनं मुला र्धप
स्थ पकं चतुःकं सेक्षोषधं हस्मजीरमं वलार्तिः पंचजीरो जयेत् ॥ १६ ॥ ~~इत्यवलेहः~~ ॥ शुक्रं शैविडं पंचकोलह वृषाजीरा जमोदोद्भिदा
जाजी हिगु करंजं सिंधु रुचकं क्षारैः पचेत्सर्पिषः ॥ प्रस्थं पात्रकं विश्वसारं वदरं भोमस्तं भुक्तैर्ज्वरे ल्याग्रीधीनसं गुल्ममेहं कृमिकं दुक्षये
षड्पलं ॥ १७ ॥ द्विषा घ्राग्नित्रिकटुकटु काकुंभदंती विषो ग्राश्रेष्ठा पाठा ~~मर्धकरतलैः सुकपयो मुखि पिष्टैः~~ ॥ सर्पिः प्रस्थं पच स
जयति श्रित्रवर्माश्मगुल्मप्रीहः कृष्टं कठिनजठरे स्नेहिरेकी ववजुः ॥ २१ ॥

मालं सिंधु सैधवं रुचकं सौवर्चलं. क्षारो यवक्षारः सभिर्वा दभिः शुक्रं शैविडं प्रत्येकमर्धपलप्रमाणैः सर्पिषः प्रस्थं पचेत्. विष्ठांभः. भुंयोदकं. सारांभो. राडिमोदकं. वदरं. कोलोदकं. म
स्तं दधि मंडः शुक्रं चतुःकं सभिः पात्रको. प्रत्येकमाळकप्रमाणैः षड्पलं नाम घृतं जरादिबुहितं ॥ १ ॥ द्विषा घ्राग्नित्रिकटुकटु काकुंभदंती विषो ग्राश्रेष्ठा पाठा
निजुंभः विषा. उग्रा. श्रेष्ठा. पाठा. अरण्यधः श्यामाका. सर्वाकरतलैः कर्षे श्रुर्भिः पलेरित्यर्थः सुकपयः सुही क्षीरं पलेन पिष्टैः सर्पिषः प्रस्थं पच स वज्रो नाम श्रित्रादी
नृजयति कठिनजठरे क्रूरकोष्ठे स्नेहो रेचनश्च ॥ २ ॥ ~~षड्पलमाह. द्विषा घ्राग्नि. ३~~

कंठकारी घृतमाहः सन्नेति १
कंठकारी नाम घृतं ३

राडिमसारः १

त्रिफलाः ४

कल्याणक घृतमाहः गोष्पाविति ३

श श्लो
१२

रास्त्राः सारोः स उच्चलां यद्दुःत्रिलवणां सैव सौवर्चलविशानि साग्रे ० द्विधा त्री आमुलकी भूष्णामलकी द्वेष्टकी ० भार्गी पट्टी यासोऽगलभावला ० अम्लोन्नवेतसः वेष्ट्रं ० वृहती सिंही
द्राक्षा गोस्तनी अभया ० पौष्करं ० दीप्यो यवानी उग्रा ० अदो ० सुरदेवदारु ० रुद्रि ॥ भृंगी कर्कटभृंगी सठी ० वृश्ची वयुक् पुनर्नवाहयः ॥ गोक्षरं भृदं द्युलभिः कल्पी कृतैः ॥ वाचं
साकंठकारी कौथेन भृतमाहै हिक्कादिघृहितं हनः स्वरः स्वरगादः हन्ता निरिग्रिमांशं ॥ ३ ॥ गोष्पो सारिवा द्ययं परणैश्चालपरां पृष्ठिपरां च निशे हरिद्रा द्ययं रुक्मं च ननेन ग
रे हिमचंदनं वृहती सिंही सारो राडिमसारः तालीसं ० दंती कुंभः श्रेष्ठो ह्येडो इडवा रुली पद्मकै पद्मा ह्या हला तुडिः उत्पलं नीलोत्पलं सुरदेवदारुं विकलां मंजिष्ठां लेयः

रास्त्रा सारयद्दुःषणां त्रिलवणां क्षारं द्विधा त्री वृकी भार्गी यासं वलां न्नवेष्ट्रं वृहती द्राक्षा अभया पौष्करैः ॥ दीप्यो ग्राव्यं सुरर्द्धिभृंगी सठिका वृश्ची व
युगोक्षरैर्हिक्काश्वासहतस्वरं शिकसनेया घृणं सौज्यं भृतं ॥ ३ ॥ गोष्पो परणैर्निशे रुद्रं तहिमं वृहती सारं तालीसं दंती श्रेष्ठो इडो पद्मकै
लोत्पलं सुरविकसं लेयं वेष्ट्रेभ कौत्पा ॥ स्त्री दीप्यो ग्राव्यं जानी मुकुलमिति भृतं तेन कल्याणका ज्यं कं डमूर्च्छा स्वपां डुज्वरकसनमनो
मादशो फेषु पुत्रं ॥ ४ ॥ मंजिष्ठा कुष्ठ कौत्पी मधुकननं सितो ग्राजमो दां भृगुगंधा मेदे पद्मा ह्येदं नी वृषकं वरिवरा जीवको दासुवीरे ॥
वाघ्नौ द्राक्षा वृहिंग्रत्पलं हिमकं कालश्मरौ लानि शैतैः सिद्धक्षीरे पलाज्यं शिशुयुवयुवैतौ भृतं भृत्तां त्रैवां त्रै ॥ ५ ॥

मैलवालुकं वेष्ट्रं विडंगं ३ मं नागकोशरं कौत्पी रेणुका स्त्री पियं गुदीप्यो यवानी उग्रा वरा अदो मुस्ता ॥ जानी मुकुलं जानी कलिका ॥ नेन कल्केन भृतं मांज्यं कल्याणकं नाम
कंठादिघृहितं पुत्रं पुत्रदं च ॥ ४ ॥ मंजिष्ठा रक्तपिष्टः कुष्ठं पालकं कौत्पी रेणुका मधुकं यक्षी मधुन संतगरं सितं शर्करा उग्रा वरा अजमो दा दीप्यकः अभृगुगंधा मेदे मेहा
महामेदा च पद्मा ह्येदं नी वृषकं वरिवरा जीवकः ० दासु देवदारु वीरेका कोली द्ययं ॥ वाघ्नौ द्राक्षा वृहती च द्राक्षा अदो हिं गु ० उत्पलं ० हिमं ० कटुका ० लक्ष्मणा पुत्र
जननी सला ० निशे ० तैः कल्कितैः सीरे भृतं पलं घृतं नाम भृतं त्रै शिशो ० भृत्तां त्रै विआतवातीयां युवतौ हनं ॥ ५ ॥

हरिद्रा रासु हरिद्रा १

फल घृतमाहः मंजिष्ठेति ३

मुस्ता २

नीलोत्पलं चंदनं २

समः
१२

पंचगव्यं च माह सप्तमोऽङ्कः १
का. २

इन्द्रयक १

हरिद्रा-पारुहरिद्रा १

दुसलभा १

गजपिप्ली १

सप्तमोऽङ्कः पञ्चगव्यं च माह सप्तमोऽङ्कः १
नीलीकालांजनीनिशेमूर्वामधुसूतं आघाटो यवासो फलः काकोदुंबरिका शम्भकणां तिक्ता आरुग्धः तज्जलेने
घासप्रादीनां काथे मूर्वरसनाकुंभः किरातो भूनिवः पुष्करं वृकी भूनीकं भूस्तण्डली निशोगोप्यो सारिवाद्यं रोहिकं घट्टणं यासः वेष्टं मद्येती यथिका उग्रः
गजास्त्रिजिभा भोगी तिक्ता योषं मृत्सौराया अग्निः नीलं निचुलो वंजुलं तैर्मूर्वदिभिः कल्कितं पंचगव्यं गोमयस्तरसः क्षीरं दधि मूत्रं घृतानि तत्र घृतस्य स्नेहत्वा देको
भागः इतरेषां काथादीनां द्रवत्वा त्वंच भागाः पृथक् स्नेहसमं दद्यात् च प्रभृति जुड वमिति वचनात् एतत् पंचगव्यं नाम घृतं पोडादिपुहितं ॥ ६ ॥ धात्रीतोयं मर्ममलकी काथस्त

विंदुष्टमाह धात्रीतो
यमिति ४

सप्तमोऽङ्कः पञ्चगव्यं च माह सप्तमोऽङ्कः १
नीलीकालांजनीनिशेमूर्वा घाटय वास फलिवभकणां तिक्तां र्वधास्तजले ॥ मूर्वाकुंभकिरातपुष्करवृकीभूनीक
दं न्यो निशोगोप्यो रोहिकं यासं वेष्टं मद्येत्पुत्रा गजास्त्रिजिभा ॥ ६ ॥ तिक्ता योषं मृदं निनीलं निचुलो संपंचगव्यं पचेत्पुंशो ज्वरशो
षगुल्मजठरां पस्मारका सक्षये ॥ धात्रीतोयं सुधापयो जलिपले सिं धर्षशा रोत्रिहृत्केपि हृदिपले जले जठरि रोविं द्या जमानो पच ॥ ७ ॥
जातीनि वपटोलपत्रकटुकानुत्थं विपीता रुणा गोपीसिक्थं करंजबीजं मधुकोशी राघुमुये वरो ॥ कछुर्वाग्रहणी कफानिलगुदानैर्पृष्ट
घाते घृतं चांगेरीरसदधि पंचकटुदीप्यां धा वृकी श्रीक्षरैः ॥ ८ ॥

स्योजलिः पलचतुष्टयं सुधापयः सुहि

गाकार्थं त्रिहृत्केपि हृदये जनकः तयोर्मीलितयोर्द्विपलं पल द्वयं जलमुदकं तच्च तुरगं सवुसर्वं पुमर्थे विं द्या जमानो पच विंदु घृतं स्यात्पलं जाठरि रोवा नो दरादि रोगिणो
तच्च रोगनिवृत्त्यर्थं विंदु घृतं मित्रं सैव नाम ॥ ७ ॥ जातीमालतीनि वपटोलं कुलकं स्यापत्राणि कटुकां नुत्थं विपीता हरिद्रा अरुणा मंजिष्ठा गोपी सारिवा सिक्थं मधु
द्विष्टं करंजबीजं मधुकं उशीरं सेव्यं एतैः कल्की कृत्य सिद्धमाज्यं उपेदाहणे वुरोहितं पंचकटु पंचकोलकं दीपो यवानी अरुणो जंजवरी वृकी पाठा श्रीविल्वं क्षरैर्गोक्षरैः समि
कल्की कृतं चांगेरीरसं नरसिं वमीलिते घृता घृणे सिद्धं घृतं कछुर्वादि कछु मूत्रादि अंशु गुदातिर्गु दशूलं पृष्ठघृतं पृष्ठभंगं निपुहितं ॥ ८ ॥ इति चामेरी घृतम्

चामेरी घृतमाह जातीत्यादिभिः ३

श श्लो
१३

रुश्रीवौ पुनर्नवा द्वे वोटौ लंबुषा वोटधरेति प्रसिद्धादंती सुरवरुणा कपि त्थौ प्रसिद्धौ अभया ० अर्को रुषिका अग्निः अरुर्महानकः सुक सुही मूलो पिपली मूलो पुष्कर मूलो व-
नी करं जडयं दशांघ्रि ० औषधं ० शरी ० रुषा द्वंद्वं कपतत्र रुश्री वादिकं पृथक् रूपा प्रत्येकं दशपलिकं कुलत्थ कोलय वेभ्यः प्रत्येकं प्रस्थः तत्रास्मि नष्ट गुरो न जलेन शृते भेद्यु
गेपा दावशे वैरे हि वौ भूतानं उया ० भार्गवि चयं ० द्विकृष्ण पिपली गजा पिपली च औषधं शृंगी निचुलो वरा ० वेले कं पिश्वो रं जनकः कुष्टे पालकं रुभिः कल्की कृतैर्धान्यं नरा ज्ञात
प्रस्थः सिद्धः क्षयादिषु हितः यस्य सिद्धस्य धान्यं नरमिति संज्ञात तद्धान्यं नरा ज्ञं सुडं वारं कं अत्र मोत्रव दि ॥ वासरुषा मादरुष कस्यांभसा स्वरसेन तस्यैव कुसुमैः कल्की कृतैः शृ

रुश्रीवौ वोटदंती सुरवरुणा कपि त्थौ अभया कीर्त्यां रुसुडं ले पूती दशांघ्रौ षधं शठि च दशांघ्रं पृथक् तत्कुलत्थात् ॥ प्रस्थः कोला यवाञ्चैश्च गुरा ज
लशृते त्रांघ्रिगे रोहि वौ या भार्गवि च द्विकृष्णौ षधं निचुल वरा चैव कं पिश्वं कुष्टैः ॥ १६ ॥ प्रस्थे धान्यं नरा ज्ञातं क्षयरुडव मथून्मादगुल्मां त्रयोदो
मे हार्शः कुशुशो फो दरगर पिठको विद्रधिश्चासकाशे ॥ सक्षौ दं वासकांभः कुसुमशृन घृतं भ्रां निवी स पंशो घे जितां त्रश्चास गुल्म ज्वर कसन त
मः कामला हृत्तरात्रौ ॥ १७ ॥ पक्वातोयवहे पुनर्न वतुला कास विदभी नलाभ्या हांभी रुदशौ रुविषु पयस्यै क्षून् दशांघ्रौ स्तनः ॥ प्रस्थं द्विदि
सकृत्पयोद्य तं रुडुस्त्रे हात्पचे दं ठके धात्रैः पिपलि दीप्य सिंधुमधुकं द्राक्षां षधं ग्रंथिभिः ॥ १९ ॥

सुकुमारपुत्रमाह मतेति १

रं ॥ १० ॥ पुनर्न वतुला वर्षाभूपलशतं कासः पोदगलः विदभी स्थूल सक्षो कुशौ नलो देवनलः अभा स्तभ्व गंधा अभीरुः शतावरी दशांघ्रिः सुखरे रं डः इषुं मुं जः पयस्यां दुग्धिः
का इस्तः ० एतां दशांघ्र्यां प्रत्येकं दशपलिकं नो यवहे जल डोरा च रुष्टये पक्वाततः काथा ठका वशिष्ठे पयसः प्रस्थ द्वयं घृता त्रयं द्वयं रुसुस्त्रे हात्प रं उतै लात्स सक्षो प्रस्थमे
कंपवेत पिपली दीप्यो यवा नी सिंधुमधुकं ० द्राक्षां औषधं ० ग्रंथि ० रुभिर्घात्रैः प्रत्येकं द्विपलिकं कल्की कृतैः तं घृतं सुकुमारं मा म गुल्मादि रोगान् घृति सुरिव नो हितं व्रणपं
वरा घृंसरो विरेचनं रुश्री वोटदंती सुरवरुणा कपि त्थौ प्रसिद्धौ अभया ० अर्को रुषिका अग्निः अरुर्महानकः सुक सुही मूलो पिपली मूलो पुष्कर मूलो व-
नी करं जडयं दशांघ्रि ० औषधं ० शरी ० रुषा द्वंद्वं कपतत्र रुश्री वादिकं पृथक् रूपा प्रत्येकं दशपलिकं कुलत्थ कोलय वेभ्यः प्रत्येकं प्रस्थः तत्रास्मि नष्ट गुरो न जलेन शृते भेद्यु
गेपा दावशे वैरे हि वौ भूतानं उया ० भार्गवि चयं ० द्विकृष्ण पिपली गजा पिपली च औषधं शृंगी निचुलो वरा ० वेले कं पिश्वो रं जनकः कुष्टे पालकं रुभिः कल्की कृतैर्धान्यं नरा ज्ञात
प्रस्थः सिद्धः क्षयादिषु हितः यस्य सिद्धस्य धान्यं नरमिति संज्ञात तद्धान्यं नरा ज्ञं सुडं वारं कं अत्र मोत्रव दि ॥ वासरुषा मादरुष कस्यांभसा स्वरसेन तस्यैव कुसुमैः कल्की कृतैः शृ

गुल्मार्शः सुडवर्त विद्रधि मरुदी जा निर्निशो फो दरप्री ह घ्नं सुकुमारकं सुखिहितं व्रणपं सरं दं हरा म् ॥ मूलम् ५

रामः
१३

रहस्यं च मूलं च तमाह प्रस्थापनमिति १

गुरुपंचमूलं रहस्यं च मूलं सरला वृत्तं सिंहो वृत्तं रंउः सभ्यः प्रस्थापनं प्रमेकं पलं रोधुं सिल्वकं ॥ तत्तमं प्रस्थापनं त्रिफलादिः तस्मादिगुणां प्रस्थमितां सतत्सर्वं जलघटे वारि
डोरो पचेत् तस्मात्काथायात्रे दध्वा आठके पात्रे यवक्षारपलत्रय कल्के हविषो घृतस्य दिमानि प्रस्थे पचेत् तत्तद्वत् नैवा तरो गारि युहिते वा तज्वरे त्रिच त्रया विना साभं ॥ १२ ॥
शंखा शंखा ह्यं ब्रह्मी ॥ ॥ ब्रह्ममेडुकी अमृतां अर्कवह्वी आदित्यभक्ता मलयुर्वी कुर्वी उग्र ॥ ब्रह्मसोमा दवाग्निः वरी ॥ इत्येभिर्दधिभिः कल्की कृतैः सिद्धं पयसा इ

अष्टा गणनामाह
शंखेति ३

प्रस्थापनं गुरुपंचमूलं सरला सिंहो वृत्तं सतत्सर्वं लो
धुं दिस्त्रिफलां पचेत् जलघटे तस्यात्र दध्वा ठके ॥ १२ ॥ सक्षारत्रिपले दिमानि हविषस्तत्सर्वं वातामये यो निव्यापदिवर्धं गुल्मजठरे वा तज्वरे त्वत्
वृत्तं ॥ शंखा ब्रह्मं मृतां कवक्षि मलयुगा ब्रह्मसोमा वरी तं गंगं पयसा घृतं च लंक कफघ्ना गुण्य सारस्वतं ॥ १३ ॥ सप्ताहो ग्राग्वधवृत्तिवरा पयसो शीरं म
र्व पीते गोप्यो हिमवृष वरी निवभ्र निवतिक्ता ॥ हस्ते छिन्ना अकुल कविषाया सपद्मा ह्यवृष्टी त्रायेत्यै दीदृजमिति पचांष्टदिरभः शिवांभः ॥ १४ ॥
सर्पिस्तक्तं प्रदरपिटका कुशवी सर्पदा हेकं डूपां दुभ्रममदवमौ मंगविस्फोटगंडे ॥ शोफोन्मा द्यग्रहणि जठरे कामला विदधी तृहृ हृ दुगुल्मां

वेणु अयोगनामच नैवलकं फ्रं वा तक्षेष्वाहरं आयुष्मा

पचिगतिगरीं शंखां स्त्रेषु पित्रे ॥ १५ ॥

पुष्टिद्वारं सारस्वतं मेधाकरं ॥ १३ ॥ सप्ताहं सत्रपरी उग्र ॥

आरुवधः ० वृद्धी ० वरा ० पर्यट ० उशीरं ० मूर्वा ० पीने हरि डे गोप्यो सारिवा हयं हिमं चंदनं वृषवरी ० निव ० भ्रनिव ० निक्ता ० हस्ते पिप्यली हयं छिन्ना ० अकुल कपटो लं विषा ०
यासः ० पद्मा ह्यपद्म कपटो ० त्रायं नी ० सैदी इन्द्र वारुणी इन्द्रज इत्येतेन कल्के नैति तं नाम च तं पच की दश अष्टगुणं मेभो जलं दिगुणं शिवांभः शिवांभ लकी तस्यांभ काथो यत्र ॥ १४ ॥
आमलकी काथं रत्ना एतत्सर्पिः प्रदरा दिगुपित्रे वहितं प्रदरमं स्रग्दरं हृदुग हृदोग गतिर्नाडी वरां अस्त्रं कपित्रं ॥ १५ ॥ १५ ॥ १५ ॥ १५ ॥

श श्रु
१४

वेद्यो विदुंगं अथो विभीतकः अशनो वीजकः शिशोपाह रससारः अग्निः खदिरोः अरुको भक्षानकः अभयाः अयोदलं लोहपात्रं रतत्सर्वपिष्टासंवरणं अष्टादशवां भक्षदश
गुणो नवारिणा अहं त्रिदिनं रसो सूर्या तपे च लोहं लोहमे पात्रे निक्षिप्य अथ सूर्यपाकानं नरं सायस्तेरे व लोहपात्रे संयुतं भर्थादि नरं रोषधैः सहितं अनले वह्नौ पचं अत्रास्ति
नृकाथे पात्स्ये चनु ध्याविशेषे सति लोहपात्रे रपिरहिते त्रिवरी रसो विगुणशतावरी रसे समपयो भृंगा पेक्षी रेण मार्क वरसे न वरुथ क समे न सहितं राजं घृतं च तु लोहकाथा च
तुर्गुणो पच अथ वा तैलं निलजं पचं तैलं नारसिंह नाम घृतं नैलं नारसिलान्न रोगान्जयति क्षिपति नरामेतकं च ॥ १६ ॥ इति द्वाविंशः ॥ सारणी प्रसारणी अथा अभवगंधा दशाष्टि

वेद्योऽक्षांशन शिशोपाग्रिखदिरोऽरुक्कांभयायोदलं पिष्टाष्टादशवाग्रहंपचरवो लोहं थसायो नले ॥ पात्स्ये त्रिवरी रसो समपयो भृंगा
पआजं चतुस्तैलं वास्पति नारसिंहमखिलान्न रोगान्जयति नरामेतकं ॥ १६ ॥ इति द्वाविंशः ॥ सारणी प्रसारणी अथा अभवगंधा दशाष्टि
स्त्रादिना गुणास्तु लोशा यववदरकुलन्याठ कान्धट्रि कुंभे ॥ पक्कां पातैलपात्रं समपयसि पटे त्राठ कैर्मलकांभः शुक्रं मस्तु रनालं दधिरस इति
तैः शोक्रिकैरुदुःतां वै ॥ १ ॥ स्य यक्तो यां यवर्गानं ले सरलं सठी वोलंगालं विजातैर्यष्टी भृंगाटसिंहं भकरानं रविनाशा दोतदारुहिदीपौ ॥ मां
सीषद्वदं जाजी विसनलकमिजिचौर शृंगी कसेरु क्षारं यो मूलरास्त्रां स्वयं दुमिशिहिमैः सारणी तैलमेतत् ॥ २ ॥ (त्रिकटंगोक्षरः वरी० वला० जै

र्यः कोरंटकः वृश्चीव० रास्त्रा० विना गुणा कपिकटुः रतं स्तुलां शाः प्रत्येकं प्रत्येकं शतपलप्रमारा यवानां कुलस्थानां वरुणा प्रत्येकमाठकं अपोषट्रि कुंभे ष्टादशसुर्जोरो
पुपक्का अत्रास्ति नृकाथे घटे डोरा वशेषे समपयसि क्षीरडोरा उक्तै नैलपात्रं तैलाठकं तैवम नकांभः पंचवलकस्वरसः शुक्रं कुंभं मस्तु रधि मंडः आरनालं कांजिकं दधि० रसो मां
सरसः इति तैरां ठकैरिये तैः षड्भिः प्रत्येकमाठकमितैः रुकुंभं नतं नगरं अक्षौ स्पृक स्पृकार कांभं जिष्टा उत्रा वचा अष्टवर्गः ॥ अष्टवर्गं दिका कोली विमेदा जीवक र्ष भे ॥
अदि दृष्टि युतैः कापि जीवती मधुकान्ति तैरिति उक्तः ॥ अनलो भक्षानकः ॥ सरलः सठी० वोलो जा तीरसः गालो सदनफलं विजातं च क्यत्रैलं यष्टी० भृंगाटकं सिंहः सिंहकः
दावः मासी प्र० युद्धदु प्र० अजाजी प्र० विसं मृगालं नलः प्र० कमिजिह प्र० चौरचौरकः ॥ युक्ता ॥ शृंगी प्र० कसेरुः प्र० क्षारः प्र० अयोर्गुरुः मूलं पुष्करमूलं रास्त्रा प्र० अक्षं कुंभं पदु मंधवं मित्रि प्र० हि मंचदं

विशेषो यवानामेतकं ॥ २ ॥
१४

जंभोजंभिका उ
 जारं दुर्ध्वगतः जरा० खुडं० क्षयो० सजाभ्रलं अपसारः० मन्त्रेभ्यस्तत्त्वमस्ततं० आध्यानमुदररोगः उन्मादं० मनोव्याधिप्रमादि अनिलव्याधिगोधोपकारि श्रुतिर्विधिरादिशि
 रोव्याधिः शिरःभ्रतं लुग्याधिः कुट्टादिस्त्रुहिने॥ ३॥ माषोमाशरा
 माषादिनेलमाहः प्रायेति०

जंभोजारजराखुडक्षयरुजापसारभंगक्षताध्मानोन्मादमनोनिलश्रुतिशिरस्तृणीजवाग्याधिषु॥ माषोमाशरा
 वीजं शैर्यकयवक्षत्रात्रिकेयं र्वभी कार्पासास्थिकुलत्थं दुंदुवदरां जकाथमस्वांस्तकैः॥ ३॥ व्योषो ग्रामिशि सिंधुगालं
 सरणीरास्त्रानतां शौराणां पाठाकं जविशाखपुष्करं बलां वीडां सुरां जाक्षरैः॥ सछिन्नारुदुमाषनेलमववाहूर्धगशो
 घापतानीक्षेपां बमरुत्रिवयवरुद्यैर्मूर्ध्निकं पार्दिने॥ ४॥

स्थः कार्पासास्थिकापीसीफलास्थिकु

जामोसं सखां काथः मस्तकं दधि मंडः॥ आन्त्रकं कोजिकं व्योषे० उद्या० मिश्रि० सिंधुः० नालं मेदनं० सरणी प्रसारणी रास्त्रा० नतं० अश्या० अरुणा० पाठा० कंजं
 पद्मकेशरं विशाखः पुनर्नवापुष्करं० बला० वीडा० रासकः सुरं० अर्जजगंधाक्षरं गोक्षरः सभिः सहितं सछिन्नारुदुमद्यैर्मूर्ध्निकं पार्दिने॥ ४॥
 सुहितं अववाहूर्धगशोपसकांगवायुः अपनं० अयतानकः आक्षेपः० आद्यमरुत आद्यवानः॥ त्रिकक्षत्रिकभ्रलं अवयवसूकरादिभ्रलं योः कं
 वाहुकं पः मूर्ध्निकं पः शिरःकं पः अर्दिनसकायामः भवतैलेमाद्यादिक्वाथो मांसकाथ मस्तकोजिकं नेतिवत्तारिहागति॥ ४॥

शश्वो
१५

पथे केन सा सौतेन पिंडोतेन वाह-क्षाराविति-१

क्षारो० मूलकभस्म मूलकक्षारः हिंनु० मिशि० रुकुं थं थं० विपटुं सैधवसौ वरुलं विडानि ओं द्विदं उद्विष्टवरां भूर्जभूर्जपत्रं थं थि० सुरं० उद्या० शिशु० रसजं रसोजनं
अथ मुक्तीनेन क्षारादिकल्केन रंभां नः कदली रसः मधुपुत्रं भुक्तभेदः पूरकरसो मानुतुं गरसः एभिर्मित्ते एयकृतैश्च नुः प्रत्येकं तच्च नुं रौः क्षारनैलं नाम स्यात् श्रवो
त्रौ कर्त्तारो मेघुहितं अरुणा० गोपी० मधुस्थं मधुस्थं क्षरौ रालं सभिः सिद्धं पिंडु नैलं नाम वातास्यजिवातरक्रे स्यात् ॥ ५ ॥ काणाकाकोली अश्वा० मिशि०
मोसी० वक्षो लेयं नतं० रुक० मेदा० विशारवा पुनर्नवा अरुणा० रास्त्रा० एला० उद्या० वला० स्थिरा शालपत्नी हिमं० सुरं० सभिः कल्पीकृतैः वरीवारिणि शतावरी सर

क्षारो मूलकभस्म हिंनुं मिशिं रुकुं थं थं० विपटुं सैधवसौ वरुलं विडानि ओं द्विदं उद्विष्टवरां भूर्जभूर्जपत्रं थं थि० सुरं० उद्या० शिशु० रसजं रसोजनं
लं श्रवो त्रौ वातास्य जिपिंडु नैलं मं रुणा गोपी मधुस्थं क्षरौ ॥ ५ ॥ काणां श्वामिशिमां सिद्धं च नतं रुमेदा विशारवा रुणा रास्त्रे लोथवला
स्थिरहिमसुरैस्तुल्ये वरीवारिणि क्षारे च विभीरुतैः तमं निलव्याधौ पुडे वर्धनि क्षीरो कुष्टजरास्पशो यवधिरभंगा स्वपित्तज्वरे
॥ ६ ॥ भाङ्गी नीपोषधपटु शिलास्वरी दुग्धा कदं वः स्त्रीनिर्गुडी दधि सुररु वृथी पुरे द्रव्यता ध्वे ॥ तुल्यैर्कस्तु कपयसिर जनी लान लै

वज्रतैलं हंत्या र्गो र्गति च लं कले गदयं थि मालाः ॥ ७ ॥

सैते ले न तुल्ये क्षीरे च द्विस्तैसा द्विगुणो मिद्धं

देवानरैर्कैवर्धनैश्च वृक्षोक्षीणैश्च यरे गिरि जगृका पालादि जरा वृक्षतं भास्यशोषो मुखशोषः वधिरं वा धिर्यं मं मुखलां छनं अस्त्रपित्तं रक्तपित्तं ज्वरः संपापः एषु
हितं ॥ ६ ॥ भागीरं जीनीपोराजकदं वः भौवधं० पटु० शिला मन् शिला स्वरी दुग्धा कनकक्षीरी कदं वः स्त्रीपि चं गुनिर्गुडी सिद्धुवारः दधि श्रीवेष्टकः सुरं० रुडु० श्रीवि
ल्वः पुरं० रुंडी० अयो० तास्परं सोजनं रजनः कपिह्वर्त्तनो हरितालः अनलो भस्मातकः सभिः कल्पीकृतैः अर्कस्तु कपयसी अर्कक्षरि सुहि क्षीरे च नीलितैः तैलेन तुल्यैः सिद्धं तैलं
वज्रतैलं नाम अर्गो० अरुं लनं गति नीडी प्रणाः चलो वायुः कर्कशे आ च मरुदः ऊट्टादि ग्रंथि माला गेडु माला एतान् रोगान् हन्ति ॥ ७ ॥ ७ ॥

वज्रोतेलमाह भाङ्गीति-३

रामः
१५

पंचांगि त्रयं महद्भस्वमभ्रमानि पंचमलानि महद्भस्वे आरमाते वला पुनर्न वैरं उः सूर्यपरीरहिते न च मध्यं परार्धना इति विशेषणात् महत्या टलाका इमरी हुत्वं शालिपरीरहित
परीरहितं मध्यं मुद्रपरीमाषपरीरहितं पारिमद्रः कंठक किंभुकः वलिका निवला ^{अभ्रमयाः असा रणी} अश्वत्थारणी ० सता दशपालिकी प्रत्येकं दशपल प्रमाणाः कार्यहे जलडोरा चतुष्टे पंचत
स्मिन् चेटे डोरा वडोषे तैलाढके पर्वरुक ० वृश्चीव ० मिशी ० जटा ० पटु ० चतुःपरी शालपरी दिवनुष्टयं नतं ० सता ० हिमं ० उगा ० अश्वत्थ ० हुत्वं शालेयं रसारास्त्रा सुरं ० सभिर्वा
त्रै प्रत्येकं द्विपालिकैः कल्की कूनैः समवरीतोषं तैलेन तुल्यं शतावरी रसा चतुर्गोपयः चतुर्गुणोपयं गोक्षीरं तैलं सिद्धं गारायणं नाम मन्वाग्रसिद्धिदुहितं मन्वाग्रहः कंठग्रहः हनुग्रहः

पंचाङ्गि त्रय पारिभद्र वलिकाश्वासारिणी वा बहोपार्ष्णादशपालिकी पञ्चघटे नैलाढके ह्या मुकै ॥ रुग्णश्चीर्वा मिशी जटा पटु चतुःपणी न
नैलाहि मौग्राश्वा वृद्धरसासुरैः समवरी नोयंचतुर्गोपयः ॥ ८४ ॥ मन्थाकंठं रुनुग्रहं ज्वररदार्ते कांगशोयैऽप्य ॥ भ्रंशो वर्धमाने वातरो
गिष्ठु नरांश्च भेषु नारायणं ॥ पुकपंचाङ्गि कुलस्थको लयवत्वास्तैर्लंबलांभः पयोशोशः घटघडिदं पचेत्पटु वरीरक्ताविदारी न तैः ॥ ८५ ॥
गोपीपुङ्गु मिशिदा रुजीवनं वला वृद्धं विजानां गुरुश्चेष्टावोत्तं विशाखं सर्जं सरलो ग्राश्वा जटा रुग्णि मे ॥ सतां बालं मरुद्गार्तिपु वला नै

श्वरसर्पिर्द्वितयथा रुकांगमोषः प (लंजरोन्मादयोर्मत्राघातहतास्थिमर्मकसनेगुल्मावृद्धिक्षये ॥ १० ॥ क्षवधः इन्द्रियप्रशोने जादिनाशः वातरोगि
गिनरेअश्वश्मेव ॥ ॥ पुकपंवाधिदशमूलं कुलत्वं ० कोले वदरं च वस्ती क्षाश्रुक र्थं वा काथ तस्योसं ह को भाग तिलमैलं तस्याप्यंशः स को भाग वलामो वलाकाथः
तस्य षड्भागः पंचक्षीरं तस्यापि षड्भागः तत्सर्वं मालितं पचेत् पटुं वरीं रक्ता विहारी नतं गोपीयुक् मिश्रि राह जीवजो जीवेत्यादि दश वला दृष्टं शैलेयं त्रिजात त्वक्यत्रैलं अ
मरुजोगकं श्रेष्ठा ० कोलो जा तीर सः विशाखः ० सज्जो राल सज्जो श्रोतः उग्रा ० अश्वो ० जटा ० रुक् ० हिमं ० हविः कल्की कृतैरेत वला नैलं नाम स्मृतिकारोगे वातरोगे यो निरोगे
वलानैलमाह पुक्यंवाध्रीतिः ॥ ॥ वज्ररादिषु हतास्थिषु हतमर्मसु कासे गुल्मादिषु हितम् ॥ १० ॥ वातरोगे १

बलात्तेलमाह. पु. क्यं चाध्रीतिः ३

वज्रगदिषुहता। विषुहतमर्मसुकासेगुल्मादिषुहितम् ॥ १० ॥

बालरोगे. १

अन्वासनतेलमाह वाद्यमिति १

श्री १६

वाद्याहः पञ्चरम लंउग्रा० मिशि० सरी० कणा० यही० राह० अग्रि० रुक० श्री० राह० मदनकलं सभिः कल्की कृतैः दिव्यः दिगुणाक्षीरं अन्वासनयोग्यत्वात् अन्वासनतेलं पूढामिलोवृढ वा
तः गुदरुजिगुदयथायांत रादी नृजयति विविशी प्रवाहिका अतिः भूलं नयोः गुदरुजिगुदस्वायः गुदरु गुदयथा वक्षणा नाहो वंक्षणा वरोधः पिछाभ्रत पिछास्वा वः कृष्टं मत्र कृष्टं अनुस्थि
तिरसुत्थानं पुनः पुनः पुरीषप्रवृत्तिः मलसुविमला वरोधः श्रोतिसादः पृष्ठसादः उरुसादश्च सुहृत् ॥ ११ ॥ त्वज्जीवामधुवेक्षसिधुनतयक्षैरंडरास्त्रा मिशि विभ्वैर्भगकनैल दुग्धमिति षट् विं दधं रुग्ना वने ॥ म
रास्त्रा० मिशि० विभ्वै० सभिः कल्की कृतैः भंगकनैल दुग्धं पनेत भंगकं भंगोदकं मार्क वस्वरसो दुग्धं क्षीरं ते च तैला मधु गुणै रिते तत्तद्यु विदुना मर्द्ध र्गधरो मे पुनः वने नस्ये ॥

मूर्वादिनेलमाह पूर्वमिति ४

वाद्या होग्रा मिशि शठिकरायष्टि रावग्रिगुगु श्री राहैर्मजानिल गुदरुजिधिः पयौ न्वासनतेलं ॥ विविशपत्नीः सुनिरुजिगुदे वंक्षणा नाह पिछाभ्र कृष्टं
सुस्थिति मलरुधि श्रोति पृष्ठो रुसादे ॥ ११ ॥ त्वज्जीवामधुवेक्षसिधुनतयक्षैरंडरास्त्रा मिशि विभ्वैर्भगकनैल दुग्धमिति षट् विं दधं रुग्ना वने ॥ म
र्वस्वर्जिगदां रुगा जतु निशा विभ्वैश्चतुः कद्वरं यजीर्ण ज्वरदाह शीत शमनं तेलं तदभ्यगतः ॥ १२ ॥ रक्ता पीतो त्वलं हिमं वला गैरिकोरि
ष्टं यही लामजां भोदधि जतु तुयां भः पयः शुक्लं कुंभैः ॥ मूर्वा रास्त्रा मिशि सुरं वला यष्टि निक्तां रुगां श्वा रुक्मौ न्यद्विनिशान लदो शीरं पग्रा
हशी तैः ॥ १३ ॥ लाक्षा तैला त्वचरि पुन रवी नम्रं पुंडु श्रपात्रं गर्भे वा ले ज्वर वल गदं डग्रुश्वा सदा हे ॥ छिन्ना रास्त्रा क्षरं वरि वला मारणी शैर्यका श्वा कल्कका

र्वस्वर्जि स्वर्जिकाक्षरं ॥ १४ ॥ उष्टं अस्त्रा मंजिष्ठा जतु लक्षा ॥ (ये पयसि पवन घ्रा नि तैला नि वाद्यो ॥ १४ ॥ ॥ मिश्रारिडा विभ्वैर्भुष्टै सभिः कल्की कृतैः त्वज्जीवामधुवेक्षसिधुनतयक्षैरंडरास्त्रा मिशि विभ्वैर्भगकनैल दुग्धमिति षट् विं दधं रुग्ना वने ॥ म
रास्त्रा० मिशि० विभ्वै० सभिः कल्की कृतैः भंगकनैल दुग्धं पनेत भंगकं भंगोदकं मार्क वस्वरसो दुग्धं क्षीरं ते च तैला मधु गुणै रिते तत्तद्यु विदुना मर्द्ध र्गधरो मे पुनः वने नस्ये ॥
राह० दधुत्थानं पुनः पुनः पुरीषप्रवृत्तिः मलसुविमला वरोधः श्रोतिसादः पृष्ठसादः उरुसादश्च सुहृत् ॥ ११ ॥ त्वज्जीवामधुवेक्षसिधुनतयक्षैरंडरास्त्रा मिशि विभ्वैर्भगकनैल दुग्धमिति षट् विं दधं रुग्ना वने ॥ म
र्वस्वर्जिगदां रुगा जतु निशा विभ्वैश्चतुः कद्वरं यजीर्ण ज्वरदाह शीत शमनं तेलं तदभ्यगतः ॥ १२ ॥ रक्ता पीतो त्वलं हिमं वला गैरिकोरि
ष्टं यही लामजां भोदधि जतु तुयां भः पयः शुक्लं कुंभैः ॥ मूर्वा रास्त्रा मिशि सुरं वला यष्टि निक्तां रुगां श्वा रुक्मौ न्यद्विनिशान लदो शीरं पग्रा
हशी तैः ॥ १३ ॥ लाक्षा तैला त्वचरि पुन रवी नम्रं पुंडु श्रपात्रं गर्भे वा ले ज्वर वल गदं डग्रुश्वा सदा हे ॥ छिन्ना रास्त्रा क्षरं वरि वला मारणी शैर्यका श्वा कल्कका
र्वस्वर्जि स्वर्जिकाक्षरं ॥ १४ ॥ उष्टं अस्त्रा मंजिष्ठा जतु लक्षा ॥ (ये पयसि पवन घ्रा नि तैला नि वाद्यो ॥ १४ ॥ ॥ मिश्रारिडा विभ्वैर्भुष्टै सभिः कल्की कृतैः त्वज्जीवामधुवेक्षसिधुनतयक्षैरंडरास्त्रा मिशि विभ्वैर्भगकनैल दुग्धमिति षट् विं दधं रुग्ना वने ॥ म
रास्त्रा० मिशि० विभ्वै० सभिः कल्की कृतैः भंगकनैल दुग्धं पनेत भंगकं भंगोदकं मार्क वस्वरसो दुग्धं क्षीरं ते च तैला मधु गुणै रिते तत्तद्यु विदुना मर्द्ध र्गधरो मे पुनः वने नस्ये ॥

रामः १६

गुडूयाद्युष्टै तै लाभ्या ह छिन्नेत्यादिभिः १

रक्ता मंजिष्ठा पीता हरिद्रा उत्पलं नील कमलं ४

महानीलतेल माहः काश्मरीति. १.

देवशरु३

श्रीखंड

प्रपोंडरीक-२

काशमरीश्रीपरा^{नील} अर्जुनः ककुभः^{नील} तयोः पुष्पाणि जां वचं जं वफलं हिमं^{नील} श्यामां अरुणां^{नील} अयोः गरु^{नील} वरां^{नील} पिंडीतोमदनः^{नील} अग्निः^{नील} कणाः^{नील} अशनः^{नील} वीजकः^{नील} उत्पलः^{नील} मृगालः^{नील} पंकः^{नील}
 कर्दमः^{नील} नीली^{नील} कालां^{नील} जनी^{नील} अंजनं^{नील} खोतों^{नील} जनें^{नील} भस्त्री^{नील} भस्त्रातकः^{नील} आश्रयि^{नील} यता^{नील} स्थिकसी^{नील} सं० पुं० दं० दमयंती^{नील} धातकी^{नील} वाकुची^{नील} सोमराजी^{नील} तिल्व^{नील} कोरेध्रः^{नील} सनैस्तल्पैः^{नील} समभागैः^{नील} शरावी^{नील}
 जं० सोर^{नील} सदलं^{नील} तुलसी^{नील} दलं^{नील} अर्क^{नील} आदिसभ^{नील} क्ता^{नील} कमाता^{नील} काकमाची^{नील} सुरं० यक्षी० भंग० ऊरुटक० सनैर्विः^{नील} द्विगुणोः^{नील} द्वेधेनीलनीलेतराभ्यां^{नील} द्वैरुप्यशितिनीलवर्णैरेव सर्वैः^{नील} क
 कीकृतैः^{नील} अशतैः^{नील} विभीतकजं^{नील} तैलं^{नील} धा^{नील} मुदके^{नील} मानलकरसे^{नील} अयसि^{नील} होहपात्रे^{नील} अर्कतः^{नील} सूर्यतापात्^{नील} पचेत्^{नील} सक्तं^{नील} महालीलं^{नील} नामतैलं^{नील} जं^{नील} वृक्षं^{नील} येरोगाः^{नील} केशेषु^{नील} वयेरोगाः^{नील} आतिपलित

काश्मर्यर्जुनपुष्पजांबवहिमश्यामारुणायोवरापिंडीनौमिकराशिनोपलमृणालीपंकनील्यंजनैः॥ भश्चाश्चास्थिकसीसपुंड्रदमयेनीवाकुचीनिलव
कैस्तन्यैर्हिःशराबीजसौरसदलार्कैश्चकमानासुरैः॥ १५ ॥ यष्टीभृंगकुरंदकैश्चशितिभिर्धधैर्नैलंमहानीलेधाशुदकैर्कनौयसिपवेजवृध्वकेशार्तिषु
ब्राह्मभोर्कपयःशक्रदसकदुस्नेहंविद्येतापचोक्तंभोदोयराणविप्रकसुरहिमैर्हिर्मत्रपिष्टैःपचेत्॥ १६ ॥ इति तैलाधिकारः॥ ॥ ब्राह्मीरुग्यष्टिनिकं
इजस्वदिरवृषोशीरंरक्तापदोलहिन्नोयापघ्नकैर्डीइहिमवृकिविषापप्यटारिष्टमृवी॥ गोषोभूनिंबकुंभांयंशनवरिनिशोरोहिणीशिगुंदनीत्रायं

कमुतेलमाह-आख्यभक्ति-९
 मधुहितं॥ ॥ वासुधैव कुटुम्बकम् ॥ तीयासंविश्वार्गधकृमिहवराकंदुलेखोर्वरुष्टैः॥ १ ॥ रसः अर्कपयोर्केसोरंशकृत्सो गोमयरसः कलस्नेहं

तेन न हर्मि श्री कृतं विषेणादि विषात्र प्रसेकं हि गुरोः कुंभादिभिः गोमूत्रपिष्टैः कल्कीकृतैः पंचतंत्रं भ० अदो० उखरा० निशागुक्० सुर० हिमं० अत्र तैले वा ह्रीरसादि त्रयं मिलितं तैलाच्च
तुर्गुलाकार्येन तैले अपचोगंडमालायां हितं ॥ १८ ॥ इति तैलाधिकारः ॥ ॥ ब्राह्मी० रुक्० यष्टी० तित्ता० वृंज० खदिर० वृषो० उशीरं० रक्ता० पटोली० कुलकं छिन्ना० उया० पद्मकं पद्मका
छुं सेंडी० इंड० हिमं० रुक्मी० विषा० पर्पट० अरिष्टो० मर्कटमधुरसागोप्यो० भनिव० कुंभ० अग्नि० भस्म० वीजका० वरी० निशो० रोहिणी रसातां शिशु० दंती० त्रायं नीया सो० विश्वं० आर्युध०
रुमिह० वरा० अदो० इंदुलेखा वा कुची अंशुवालकं अरुको भस्मातकं सभिः कृतं काथो महाकाथ उक्तः तत्र शुद्धं प्रतिवापं विना पातयः अथवा मूत्रादिभिस्त्रिभिः पृथक् कृतैः पृथक् कृतो मि
श्रितो वा पातयः मूत्रं गोमूत्रं इंदुराजी वा कुची पुनः शुगुलु अयं काथो विस्फोटकादिषु हितः विस्फोटकं मग्निदग्धं निभाः श्वित्रं किला संकुचं वरा० रुमयो० रुडं० विसर्पः वरी सर्पमेहः ज्वरः०
महाकाथमाह - ब्राह्मीति ४) सुद्धं मूत्रं इंदुराजी पुरः पृथगं पृथग्वा महाकाथ उक्तो विस्फोटश्चित्रं कुचं वरां रुमि रुडं वी सर्पमेहं ज

महाकाव्यभाट्ट-ब्राह्मण-४) सुद्धौम्वेन्द्रराजीपुरपृथगपृथग्वामहाकाव्यउक्तोविस्फोटश्चिन्नकुष्ठव्रणकृमिखुडवीसर्पमेहज्वरेषु मूलम् १

उत्तरकः उत्तराः पुस्तकः एतत् वासा अतिस्वः

श्वेतपुनर्नवा. पिप्पली. विहिकण्ठकारी. देवदारु.

वैश्व. श्री. शतावरी. वल्ल.

~~ब्राह्मदिनूरी-५~~

चवहश्रीवक्रमावाष्टीयुग्मरुधानोयमिशिवरिवलावेधरीविश्वपथं॥ २॥ छिन्नाशङ्कां गवधंश्चाक्षरभुनमनिलेसंधिमज्ञास्थिर्चाभासुं
डीरीप्यादिभुंघंन्यतमकरजसाजानुजंघाहन्तौ॥ स्वध्रीपक्षार्तिस्वर्गमपवनचलनश्रीपदेक्रोष्टुशीर्षायां शीर्षुल्यवध्नीर्दितखुडनहनेकुञ्जह
वीजरोगे॥ ३॥ मूर्वीभागीन्द्रकटुकवरीसुविषावकृद्ग्याजीरेकौतीन्द्रजफलवृकीवेध्वहिंवेनदीप्यं॥ देष्कानिक्कारंलुचलकफेगुल्ममेदप्रतिश्या

भारास्त्रादिवरीत्यादिनां क्लृप्तं मुद्रादिभूतं तु अलंजुषागो

(मे^{१५}हा^{१६}शै^{१७}ल्या^{१८}न^{१९}ल^{२०}क^{२१}मि^{२२}रु^{२३}जा^{२४}वा^{२५}नि^{२६}ला^{२७}ध^{२८}ज्व^{२९}रं^{३०}मे॥ ४ ॥

(क्षरकत्रिफलानागरामृतौ यथोन्नतं भागवद्व्याख्यानात्

लोचनसममित्यन्वये तं श्यामा वरुदा एकः हरीतक्यध्यात्रीभिः प्रसिद्धा त्रिफला क्रमादिनि त्रिफला भाग हृदि क्रमः ॥ ३ ॥ मूर्वा भागी इन्द्रः कटुः सख्यः कवरी अजगंधा सुवुधा विषा घट्ट
 कटु उग्र जीरक हयं कौत्ती इन्द्रज फलं मदन फलं रुकी बेध्वं हिं गुः सला रीजो जमो दात्रे काम हानि वः तिक्ता अरुण्टेंदुकः सखः काथो चलादिषुहितः चलः कफः गुल्मः मेहः अनुर्थो धानुः
 प्रतिष्ठा मेहः आर्शः अल्या नलः कमिरुजा आल्या निलः पुरु संभः आल्या ध्यानः ज्वरः आमः हिं गुनः काथयोपत्वा त्रिवापत्वं मदन फलं नु वमने निरुह प्रयोगे प्रक्षेप्यं ननु शा

मनेऽक्तवन्त्यसिंशदिने प्रोक्तावर्गस्त्वेषु त्वं लाभतः सुंयात्र विविधं वा न्यदुयं न ह्यादयौ गिकमिति ॥ ४ ॥

दीप्यादिभूतु. दीप्यन्तुवरुणोद्वारं विलवणमिति चूर्णावसरे पूर्वोक्तम्. ४

सप्तः
१३

दाहृदिना। अश्वगंधा। आर्गवधमदन वला। ह्रस्वपंचांघ्रिरास्त्रा वृश्चीव० सतत्सर्वपालीकंप्रत्येकंपलप्रमाणं शठी० रुतु सतत्तद्विनयं विप्रत्येकंपलत्रयपरिमाणं सलिलद्या
ठके आठकद्वयप्रमाणे उदके निष्काय्य अष्टावशेषं कर्तव्यं स्त्रीप्रियंगु ताक्ष्णं रसाजनं अदो इडज उग्रा मिशि करण हपुषा यष्टी संधानवानो नवभिः कथं श्रुणां कृतैर्यो ज्यं ॥
रसां निरुहो गसि पुहितः अधोगते पवने विशेषाद्विनः रुक० गुल्म आर्शो अश्मा वर्ध्मा संग्रहणी० सर्वगपवनः ॥ ५ ॥ दाक्षापद्मकं पद्मकाष्ठं रुद्धि जीवनां जीवन्त्यादिहृश
तुगा शृंगी० अग्नि पुंड्र अमृता सखः काथः स्तन्यः स्त्रीक्षीरवर्धनः प्रीणनस्तृष्टिकरः वृष्यः ॥ रुहराः पुष्टिकरः मरुत्पित्तप्रणतं वातपित्तघ्नः जीवनश्रायुष्करः ॥ भनिव० अद०

भूनिवादिक्वायमाह
भूनिवेति ४

दाहृदिनाश्वगंधांर्वधमदन वला ह्रस्वपंचांघ्रिरास्त्रा वृश्चीवंपालिकं त्रिः शठिरुतु सलिलद्या ठकेष्टांश शोयं ॥ स्त्रीताक्ष्णी देडजो ग्रामि
शिकरा हपुषायष्टिकं कथं निरुहो रुगुल्मां शिश्ववर्ध्मग्रहणी पुपवने सर्वगंधो विशेषात् ॥ ५ ॥ दाक्षापद्मकं रुद्धि जीवन तुगा शृंगुष्टि पुंड्रां मृ
तां स्तन्य प्रीणन वृष्य वृहरा मरुत्पित्तप्रण जीवनः ॥ भूनिवां ददशो घृदा विभ कणाति कै डजां द्रौषधं मूर्च्छा तं द्रौ रुचि प्रलापक सनश्वासो य
सर्वज्वरे ॥ ६ ॥ मेदोक्षुल्मविडध्वनिल कफ शिरातौ विषारणं ग्रिशी यो व्याघ्रो श्रीदर्भ मूर्वा गेट वरुणा वरी शि यु मेधो करंजौ ॥ शृंगुया प र्प
ट कटफलं तुगा सुरभाङ्गी दविश्वाभयां धाका संधासौ स्परो गज्वरचल कफ हृत्कुक्षि पार्श्वानि शोथे ॥ ७ ॥

मेघशृंग्यादिक्वायमाह विषारणीति २

दशो घृदाहृ इभकरणा तिक्ता इडज अश्वा औषधं संधा हाथो मूर्च्छा दि युक्ते संनिपाते हितः मूर्च्छा संमोह तं द्रौ प्रमीलकः अस्त्रि रं नारो च कं प्रलापो न र्धभाषणो कसनं श्वास
उर्वा लदाहः सर्वज्वरे सते पुहितः ॥ ६ ॥ विषारणी मेघशृंगी अग्नि शैथो व्याघ्रो श्रीदर्भ मूर्वा अर्गट आर्तगलः वरुणा सेतु रुक्षः वरी शि यु मेधो न कीरी दयं करंजौ करंज
दयं सखः काथो मेदप्रभृति पुहितः मेदश्चतुर्थो धातुः अस्तद्वि मोयं गुल्म विडध्वि नीभ्यादिप्रदेशजा पिटिका अनिल कफ शिरो अर्नि शृंगी उग्रा प र्पट कटफलं तुगा
रोहिषः सुरा भागी अदविश्वा अभया अश्वा सखः काथः कासादिपुहितः कासः श्वासः आस्परो गो मुखरोगः ज्वरः चल कफ हृत्कुक्षि पार्श्वानि शोथः सपुहितः ॥ ७ ॥

शृंग्यादिक्वायमाह शृंगीति २

अमृतादिमाह अमृतेति ३
विषादिकाथः विषेति २

हिमादिमाह हिमेति १

आदिकाथमाह श्रीरिति २

पथ्यादिकाथमाह पथ्येति १

शब्दो
१८

पथ्या ग्रंथि अकृतिक्ता आरग्वध सखंकाथ अनिलादिपुक्ते आमरोवेहितः हिम अश्वा छिन्ना पद्मा ह निव रुधः काथो ज्वरादिपुहितः ॥ ज्वरं वमि कर्दिक फलं तृट् पित्र
दाह ओषः अक्षदंष्ट्रि मांशं आमो आमरोवे विषा अंशुं श्रीं इन्द्र अक्षं सखा काथ सास्त्रे सरस्वती सरगा मानिसारे सश्रु ले सामे सातिसारे हितः ॥ श्री धनं अक्षो औषधं साक्षदिवं
धे सरगा मानिसारे अशुर्दंष्ट्रि मांशं विषं सवरोधः ॥ अमृता विषा अक्ष इन्द्र भनिं व विश्वं सखंकाथ ज्वरवति रुगा मानिसारे हितः रुगा मानिसारे इनि विज्ञेयं त्रया शोमं पि
॥ ८ ॥ मुस्तांशुः शिशु वरा आखुपर्णी मूषपर्णी किलिमं देवदारु रुधः काथः वेदं विडुं कृष्णा पिप्पली अनयोः प्रतिवापन सहितः कर्मो जं तु पुहितः क्षारं गोक्षरः आर्यध
मुस्तादिमाह मुस्तेति १

विषादि आदि अमृ
तादिना ३

पथ्या ग्रंथं अतिक्तां र्वधम निल कफार्ति ज्वरामे हिमांश्वा छिन्ना पद्मा ह निवं ज्वर वमि क फलं तृट् पित्र दा हां क्ष दं मे सास्त्रे साक्षदिवं धे ज्व
रवति सरगा मानिसारे विषं वृश्रीं द्रां अं श्री धनं औषधं ममृतं विषं वेदं भनिं व विश्वं ॥ ८ ॥ मुस्तांशुः शिशु वरांखु पर्णी किलिमं स देध्वं क
रुं कर्मो कृष्णांशुं र्वधं रुधिक्षरां र्वधं शिवा या सांश्म भिन्तो पले विस्फोट ज्वरशीत पित्र विषवी सर्वे मसूर्य निशा युक्त सत्रा ह पटोल वेत्र रव
दिरं रिष्टां दवासां वृता ॥ ९ ॥ दीप्यो रोहिरा पंजा ज्यो पृथु मिशिख दिरः स्वर्णी मोचो न मांश्वा वं शत्व गंधा म पूर्णां शनमि सर संस्त्री युसयः
सुतासु दावी भनिं व भिन्नी तिल वृष रसजां वं समर्धं स योनौ श्रेष्ठा भनिं व निं वां मृतं वृष कटु का कामला पांडुरोगे ॥ १० ॥ १० (शिवा या सा अर्यभि या घा रा

णभेदः सखंकाथः उपलयां शर्करया सहितः कृष्ण दौहितः कृष्णं अर्ति ओषो दाह स्त्र अ वरोधः नेपु निशा युक्त सत्रा ह पटोल कुलकः वेत्र प्रसिद्धः खदिरः अरिष्टं अक्षं वासां अमृतां रुधः
काथो विस्फोटदिपुहितः विस्फोटः अग्निदग्ध निभः स्फोटः ज्वरशीत पित्रे दं विषं गरलं विषयः प्रसिद्धः मसूरी मसूरिका ॥ ९ ॥ दीप्यो यवा न्याज मो दा च रोहिणी ० अजा ज्यो जी र के
दे पृथु मिशिख दिरो स्वर्णी मोचा शास्त्रमती उन्नमा अश्वा वं शत्व क वेरो स्त्र क ध्या मं रोहिषः पूर्णां पूग कलं अशनीं वीजकः इत्येव काथः सरस्वती बो ले न सहितः सद्यः सतासु न व प्रस
निका सुस्त्री पुहितः ॥ दावी भनिं व भिन्नी तिल वृष रसजां ज नं अक्षो सखंकाथो मधुना सहितः अस्त्रयो नौ अमृद रं हितः श्रेष्ठा भनिं व निं व अमृता वृषा कटुका रुधः काथः
सार्कदि दावीति १ मधुना सहितः कामला यां पांडुरोगे व हितः ॥ १० ॥ १० दीप्यादिमाह दीप्याविति ३
श्रेष्ठादि श्रेष्ठेति १

रामः
१८

शुंठीकिरातकायमाहः शोफइति ३

शुंठ्यादिः २

त्रिफलादिः ४

रास्नादिः २

शुंठीकायः १

फलवादिः ३

धात्रीदिः ४

श.श्रु.
९२

भागीदिः १

भागी० वी० यं० आज्यं० गुडं० सभिः सहितं तिलवाः तिलकाथः पुष्पनाशेरजो नाशे अस्त्रगुल्मे० तयोर्हितः॥ हिं० औषधं० रुचकं सौवर्चलं सभिर्युक्तः शुंठीकायः श्रेष्ठाश्रूल
वातश्रुलाजीर्णे पुहितः॥ शुंठी० छिन्ना० अद० विद्या० सखः काथः॥ अनिसाराग्रिमोयामदोषग्रहणी पुहितः॥ रास्ना० छिन्ना० औषधं० रुच० सुरं० सखं काथः॥ सामेसर्वगवाने
हितः॥ १४ ॥ जरणं० वृकि० निशा० व्याधि० पंचोषणानि पंचकोलानि अयोसभिर्युक्ताः शुंठीकिरातयोः काथः शोफेश्वयथोहितः॥ फलुः काकोडुवरिका अशोविभीत
काः तयोर्वल्कलकतकाथः सगुडमलयुक्तगुडेन वा कुचीचूर्णेन च सहितः श्वित्रेहितः॥ अग्न्यात्रिफलातकाथोगुगुलुसहितो ब्रह्मरोहितः॥ धात्रीकाथो हरिजाचूर्णेन मधुना सह

भागी० वी० यं० गुडं० तिलवाः पुष्पनाशेरजो नाशे अस्त्रगुल्मे विश्वो हिं० औषधं० रुचकं युक्तं श्रेष्ठावातार्थजीर्णे॥ शुंठीछिन्नाद्विषमं निसृज्यं क्षर्दं मेघ हरणं
रास्नाछिन्नौषधं रुचं सुरं सामेसर्वगवाने॥ १४ ॥ शोफे शुंठीकिरातं जरणा वृकिं निशा व्याधिं पंचोषणां वै श्वित्रे फलुं क्षवलं सगुडमलयु
युक्तं गुगुलुसुवर्णं॥ मेहेधात्रीसपीतामधु अथ मधुना मानिसारे ज्वरां सकं श्रुले छिन्नाशुराद्विश्रयं रुचं रजः कोजिकस्विन्नपथ्या॥ १५ ॥
पालिंदी सुवहा शिरीषं रजनीं भैला रुणा शीतं निर्युं डी शेलु विद्ये मृत्तौषधं वृकीतिक्ताद्वगोपीं डजं॥ मूर्वां निक्तं सुरं पयस्यं विमलं हि ध्मा सुशृंगी
सठी वंदा पुष्करं कोलमजु वृहती युग्मा सपथ्या कराणां॥ १६ ॥ ॥ इति श्रीवोषदेवकृतशतश्लोकीसमाप्तः श्रीरक्तपुष्पमस्तु ॥ ॥

छिन्नादिमाहः मधुनेति १

मेहेहितः॥ छिन्ना० क्षरं० अद० श्रि० यवस्तीक्ष्णाश्रुकः॥ रुच० सखां रजः चूर्णं॥ तेन कोजिकेन च स्विन्नापक्तापथ्याः॥ अथ पश्चात् मधुना लीला अनिसारे सामे ज्वरे सरक्ते सश्रुले च
निसारेहितः॥ १५ ॥ पालिंदी त्रिवृता सुवहा वा कुची ना कुली शिरीषः शुक्रतरुः रजनी० श्मं० सला० अरुणा० शीतं० निर्युं डी० शेलुः श्रेष्ठांतकः सखः काथो विवेहितः
अमृता औषधं० वृकी० तिक्ता० अद० गोपी० इंडज० मूर्वा० तिक्तः० सुरं० अविमले पयसि दुष्टे स्तन्ये हितः॥ शृंगी० सठी० वंदा कामवृक्षः पुष्करं० कोलमजु वृहती युक्तं० यासः० प
थ्या० कराणां० सखा काथः हि ध्मा पुहितः॥ इति॥ १६ ॥ कफेक्षीणि पित्रे दहनमलिने श्रूलमिति यत्र त्रिदोषी कोपस्य प्रकटनमसाधारण गदः॥ विमृश्य बाधीनां मलवलवय

पालिंदीदिमाहः पालिंदीति ३

शृंग्यादिः २

गुड्यादिमाहः
अमृतेति २

रामः
१२

श. श्लो
२०

स्थानवशतः प्रयोज्यं भैषज्यं त्वधिगतशतश्लोकभिषजा ॥ १ ॥ दोषं दृष्ट्वा न लवलवयः कालदेशानवस्थाः सत्त्वं सा त्पं प्रकृतमसकृद्यः परीक्ष्य पञ्चके ॥ रोगे योगं भिष-
गं न लसस्तस्मिन् भिषज्यं तस्मादेतद्विरचितपठिताधीनधीभिर्न बोध्यं ॥ २ ॥ देशानां वरदा तटे स्वरमतः सार्थाभिधानं महास्थानं वेदपदं सदग्रजगणाग्रपेसहस्रं
धिजा ॥ तत्राधीषु धनेशकेशवविदुर्वैद्यै वरिष्ठैः क्रमाच्चक्रेशिष्यसु तस्तयोः कृतिमिमं श्रीवोपदेवः कविः ॥ ३ ॥ कैलाशाचलमौलिमंडनमरोर्ध्वोत्सवेयशशोगायन्ति
त्रिदशंगनाकलरणजंभीरतारस्वरैः ॥ चक्रैश्चंद्रकलांशुगोपितशतश्लोकीपदाह्लासिनी सत्रलोककवीं डमौलितिलकः श्रीवोपदेवः कविः ॥ ४ ॥ इति वोपदेवकृतवैद्य-
शास्त्रस्य शतश्लोकी टीका व्याख्या समाप्ता ॥ ॥ शुभम् ॥ ॥ श्रीसंवत् १८५४ मिति चैत्रकृत्तमा दशमिति थौ शनिश्चरवासरे श्रीदोडुरानंदेन संपूर्णलिखितं ॥ ॥ शुभम् ॥

श्यादिविजयवृणः	दीप्यादिभूः	तालीसादि-	कंसहरीतकाः	मृदुपलघुतः	अष्टांगघृतं सारस्वतं च	अन्वासनतैलं	द्राक्षादिकाथः	दीप्यादिकाथः	शुंघ्यादिकाथः
लवंगादिभूः	अग्निगुरवहः	वाङ्कादि-	वासहरीतकाः	वज्रघृतं	तिक्तकघृतं	अङ्गविंदुतैलं	भूनिवादिकाः	राव्यादिकाथः	शुंघ्यादिकाथः
चातुर्जातदिभूः	त्वगादिभूः	योगांजगुणलः	चित्रकहरीतकाः	कटकारीघृतं	नारसिंहघृतं	मूर्वादिनैलम्	मेघमृग्यादिः	श्रेष्ठादिकाथः	रास्त्रादिकाथः
कपित्थाष्टकभूः	पाठादिभूः	रवादिरादि-	दंतीशिवाः	कल्याणघृतं	इति घृतानि	लाक्षादिनैलम्	शृंग्यादिकाथः	शीतादिकाथः	शुंघीकिरातकाः
नारायणभूः	इति चूर्णानि	कोलादि-	व्याघ्रीपथ्याः	फलघृतं	प्रसारणीतैलं	गुड्यादिनैलान्यष्टौ	पथ्यादिकाथः	व्याघ्यादिकाः	फलव्यादिकाः
नारीसहस्रं	कुष्ठादिमोदकः	पथ्यादि-	मत्स्यडिकाः	पंचगव्यघृतं	मायादिनैलं	महोनीलतैलम्	हिमादिकाथः	कंटक्यर्थादिः	त्रिफलादिकाः
भार्ग्यादिभूः	माणिक्यवटकः	क्षीरादि-	ऊटजायकाः	विंदुघृतं	क्षारतैलं	कटुतैलम्	विषादिकाथः	शुंघीभागी-	धाव्यादिकाः
भास्करभूः	गुडमोदकः	लोधादि-	गायत्र्याद्यवः	चांगेरीघृतं	पिंडतैलं	इति तैलानि	श्यादिकाथः	यवादिकाथः	छिन्नादिकाथः
आभादिभूः	दारुणादिः	इति गुठिकाः	कल्याणावलेः	धन्वन्तरीघृतं	अभीरुतैलं	महाकाथः	अमृतादिकाः	व्याघ्यादिः	पालिद्यादिकाः
हिंवादिभूः	त्वगादि-	खंडकृष्णं डावलेहः	अक्षावलेहः	वासकघृतं	वज्रतैलं	रोय्यादिकाथः	सुप्तादिकाः	मोराश्यादिः	अमृतादिकाः
खांडवहः	त्रिजातादि	अगस्त्याभयाः	पंचजीरकः	सुकुमारघृतं	नारायणतैलं	मूर्वादिकाथः	क्षुरादिकाथः	द्राक्षादिः	शृंग्यादिकाथः
शाईलभूः	दीप्यादिमोदकः	आर्द्रकगुडः	इत्यवलेहाः	दहस्यमूलघृतं	बलादिनैलं	दारुणादिकाथः	निशादिकाथः	भार्ग्यादिः	इति काथाः

रामः
२०

